

MADVENTURES JA MATKAOPPAAT

Vastakohtat vertailussa

Iina Pietikäinen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2010

Matkailun koulutusohjelma
Matkailu-, ravitsemus- ja talousala

Tekijä(t) PIETIKÄINEN, lina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 10.05.2010
	Sivumäärä 61	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi MADVENTURES JA MATKAOPPAAT Vastakohtat vertailussa		
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) PELTOLA, Sari-Maarit		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää neljän matkailuun liittyvän teeman (eettisyys, stereotyyppiat, kestävä kehitys ja turvallisuus) pohjalta, millaisena 20–30-vuotiaat naiset näkevät kaksi toisistaan täysin eroavaa suomalaista matkailuohjelmaa. Tutkittavat ohjelmat oli Madventures, joka käsittelee matkustamista omatoimimatkailun kannalta ja Matkaoppaat, joka kertoo pakettimatkailun arjesta.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin narratiivisella ja vertailevalla tutkimusmenetelmällä. Tutkimuksen materiaali hankittiin näyttämällä osallistujille molemmista ohjelmista yksi jakso. Ohjelmien pohjalta osallistajat saivat vapaasti kirjoittaa, miten annetut teemat ohjelmissa näkyivät. Vastauslomakkeissa oli annettu vain teemat, koska osallistujien mielipiteitä ja ajatuksia aiheista ei haluttu rajoittaa liikaa. Vastaukset olivat näin myös laajempia ja innovatiivisempia kuin tavallisessa kyselytutkimuksessa.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittivat, että reppumatkailusta kertova Madventures herättää osallistujissa vahvemmin mielipiteitä kuin pakettimatkoista kertova Matkaoppaat. Etenkin eettisyys ja turvallisuus olivat vastaajien mielestä negatiivisempaa Madventuresissa kuin Matkaoppaissa. Kestävä kehitys taas nähdään reppumatkailuun liittyvänä asiana positiivisessa mielessä ja pakettimatkailuun liittyen erittäin negatiivisesti. Stereotyyppiat tutkimuksessa koskivat lähinnä suomalaisuutta, reppumatkailua ja turismia yleisesti.</p> <p>Tutkimusta voidaan hyödyntää jatkossa erilaisissa matkailuun liittyvissä tutkimuksissa, varsinkin reppumatkailua ajatellen, koska suomessa reppumatkailusta ei ole juurikaan suurempia tutkimuksia tehty. Tutkimus toimii näin pohjana tuleville tutkimuksille. Opinnäytetyö toimii myös tiiviinä tietopakettina, jos halutaan tietoa tutkimuksessa käytetyistä teemoista.</p>		
Avainsanat (asiasanat) omatoimimatkailu, reppumatkailu, pakettimatkailu, massaturismi, narratiivinen tutkimus, Madventures, Matkaoppaat		
Muut tiedot		

Author(s) PIETIKÄINEN, Iina	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 10.5.2010
	Pages 61	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title MADVENTURES AND MATKAOPPAAT (TRAVEL GUIDES) Comparing the opposites		
Degree Programme Degree Programme in Tourism		
Tutor(s) PELTOLA, Sari-Maarit		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to find out, by four different themes (ethicality, stereotypes, sustainable development and security), the opinions of women aged 20-30, on two completely different tourism TV-shows, "Madventures" and "Matkaoppaat". "Madventures" tells about independent backpack travellers and "Matkaoppaat" about package holidays. Both programmes are Finnish.</p> <p>The nature of the study was narrative and comparative. The data of the study were collected by showing the participants one period of both series, after which they had to answer if and how the themes appeared in the shows. The answer paper included only the themes mentioned above, due to the fact that the author did not want to bind the answers. Therefore, it can be stated that the answers were wider and more innovative than in an ordinary survey.</p> <p>The results of the study showed that "Madventures" stood out more than "Matkaoppaat". The participant answers showed that especially the ethical side and security were more negative in "Madventures". However, sustainable development was considered to be part of backpacking in a positive way and a complete opposite in "Matkaoppaat". The stereotypes were related to being Finnish, backpacking and tourism in general.</p> <p>The study can be utilized in different tourism studies, especially in backpacking studies, due to the fact that in Finland not many studies about backpacking or backpackers have been conducted. In addition, the thesis provides information about ethicality, stereotypes, sustainable development and security.</p>		
Keywords independent travel, backpacking, package holiday, mass tourism, narrative research, Madventures, Matkaoppaat		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 MATKAILUMUODOT	6
2.1 Reppumatkailu	6
2.2 Pakettimatkailu.....	9
3 MATKAILUOHJELMAT	10
3.1 Madventures	10
3.2 Matkaoppaat	12
4 TUTKIMUKSEN TEEMAT	13
4.1 Eettinen matkailu.....	13
4.2 Stereotypiat	16
4.3 Kestävä kehitys	20
4.3.1 <i>Ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys</i>	20
4.3.4 <i>Indikaattorit</i>	21
4.3.5 <i>kestävä matkailu</i>	22
4.4 Turvallisuus matkailussa	23
5 TUTKIMUS JA SEN VAIHEET	26
5.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet.....	26
5.2 Narratiivinen tutkimus.....	27
5.3 Aineiston keruu.....	28
5.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	29
6 TUTKIMUSTULOKSET	30
6.1 Eettisyys.....	30
6.2 Stereotypiat	33
6.3 Kestävä kehitys.....	35
6.4 Turvallisuus	38
7 POHDINTA	41
7.1 Tutkimustulosten yhteenveto.....	42
7.2 Jatkotutkimukset ja työn hyödynnettävyys	48

LÄHTEET	50
LIITTEET	53
Liite 1. Valmismatkalaki 28.11.1994.....	53

1 JOHDANTO

Matkailun jatkuva kasvu, niin kansainvälisesti kuin Suomessakin, on pakottanut päättäjät miettimään matkailua myös muuten, kuin vain liiketoiminnan kasvuna, koska matkailu on yksi suurimmista ja jatkuvasti kehittyvistä liiketoiminnan muodoista maailmassa, ovat matkailun tuomat seuraukset myös sen mukaiset. Matkailu tuo ihmisille ja valtioille paljon hyvää, mutta sen tuomia ongelmia ei pidä vähätellä. Valtioilla, päättäjillä ja yksittäisillä ihmisillä on velvollisuus puuttua matkailun epäkohtiin ja tehdä oma osuutensa paremman matkailun puolesta.

Matkailuohjelmien valtava suosio on taannut ihmisille tietoa eri maista ja maiden kulttuureista. Ohjelmat ovat herättäneet ainakin Suomessa paljon keskustelua eri keskustelukanavilla ja ne ovat tulleet myös osaksi suomalaisten kahvipöytäkeskusteluja.

Plog on esittänyt vuonna 1974 psykograafiset matkailijat tyypit. Matkailijoiden luokitus perustuu tutkimukseen, jossa tutkittiin amerikkalaisten lentopelkoa ja niiden syitä. Plog jakoi matkailijat kolmeen eri luokkaan:

Pakettimatkailijat kuuluvat psykosentrikoihin, joiden kuvataan olevan itseensä keskittyneitä ja ahtaasti ajattelevia ihmisiä. Psykosentrikot suosivat valmiita matkajärjestelyjä ja passiivisia harrastuksia. Psykosentrikot haluavat turvallisuutta, joten he usein turvautuvat samoihin lomakohteisiin. (Vuoristo 1998, 45.)

Allosentrikot taas ovat seikkailunhaluisia ja suunnittelevat mielellään itse omat matkansa. He ovat kiinnostuneita muista kulttuureista ja maista. Allosentrikot

voivat lähteä matkaan vähälläkin matkatavaramäärällä, ja he eivät kaipaa viiden tähden hotelleja. (Vuoristo 1998, 45.)

Harva matkailija on täysin allosentrikko tai psykosentrikko. Välimuotoa kutsutaan lähes allosentrikoksi tai lähes psykosentrikoksi eli midsentrikoksi. Nämä matkailijat ovat kahden ääripään välissä esiintyviä matkailijoita, joilla on molempien pääsuuntausten piirteitä. (Vuoristo 1998, 45.)

Suomessa televisioon ilmestyi vuonna 2002 täysin uudenlainen suomalainen matkailuohjelma Madventures, joka kertoi kahden reppumatkailijan hurjista ja jopa vaarallisistakin reissuista ympäri maailman. Ohjelma aiheutti jo silloin kohua, ja kolmannen tuotantokauden ilmestyttyä se aiheuttaa sitä edelleen. Madventures näyttää tietä uudentalaiselle medialta piilossa olleelle matkailumuodolle, johon Plogin esittämät allosentrikon piirteet sopivat edelleen.

Keväällä 2010 sai ensiesityksensä Matkaoppaat -ohjelma, joka on täysi vastakohta Madventures -sarjalle. Matkaoppaat kertoo nimensä mukaisesti matkaoppaiden arjesta Turkin Alanyassa, ja ohjelmassa ovat suuressa osassa myös Turkkiin matkustaneet massaturistit. Plogin kuvaus psykosentrikoista massaturisteina, on edelleen paikkansapitävä. Reppumatkailu ja massaturismi ovat kehittyneet molemmat paljon turismin alkuajoista, mutta pääpiirteet ovat pysyneet samana vuosikymmeniä.

Molemmat ohjelmat ovat aiheuttaneet omalla tavallaan kohua mediassa ja herättäneet katsojissa ajankohtaisia kysymyksiä eettisyydestä, kestävästä kehityksestä ja matkailun kehityksestä ylipäätään. Varsinkin Madventuresissa näytetyt kohtaukset vanhoillisten uskontojen tavoista uhrata jumalille eläimiä ja Matkaoppaissa näytetty massaturismi vailla paikallisten kunnioitusta ovat herättäneet mediassa paljon kohua.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, mitä Madventures - ja Matkaoppaat – ohjelmien katsojat ajattelevat ohjelmista neljän teeman, eli matkailun eettisyyden, kestävän kehityksen, turvallisuuden ja stereotyyppien avulla. Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin 20–30-vuotiaat naiset. Tutkimukseen osallistuvien piti vastata, miten heidän mielestään teemat esiintyivät ohjelmissa ja osallistujilla oli mahdollisuus myös kommentoida ohjelmien realistisuutta. Tämä johtui siitä, että tutkimuksen teemoihin sai vastata vapaasti, ilman minkäänlaisia rajoituksia. Tutkimukseen osallistui seitsemän naista, joilla oli mahdollisuus vastata teemoihin niin laajasti kuin halusivat. Vastaukset olivat hyvin erilaisia niin kuin tutkimuksessa oli tarkoituskin.

Teemoina ovat siis eettisyys, stereotyyppit, turvallisuus ja kestävä kehitys. Nämä teemat liittyvät vahvasti molempiin matkailumuotoihin ja olivat sen vuoksi luonnollinen valinta tutkimukseen. Nämä teemat ovat myös vahvasti tutkimuksen näkökulma. Tutkimuksen tarkoituksena on myös laajentaa tutkijan ja lukijoiden näkökulmaa kyseisistä teemoista ja matkailumuodoista.

Tutkimuksen tarkoituksena on myös saada lukijat miettimään omia valintojaan matkailun suhteen ja ymmärtämään, että todellisuus ei ole välttämättä sama, kuin mitä ohjelmissa näytetään.

2 MATKAILUMUODOT

”Ennen kompassin keksimistä matkailijat suuntasivat auringon nousu- ja laskusuuntien, tähtien sijainnin sekä tuulten mukaisesti” (Koivunen 2004, 47.)

Matkailu on kehittynyt aikojen saatossa eri muotoihin. Matkailumuodoista näkyvimmiiksi ovat kehittyneet pakettimatkailu ja reppureissaus, jotka ovat parhaimmillaan ja pahimmillaan toistensa täydet vastakohtat. Pakettimatkailu on saanut alkunsa jo 1800-luvulla, jolloin englantilainen Thomas Cook ymmärsi kehittää matkailua ja käyttää sitä elinkeinona (Kostiainen ym. 2004, 13). Grand Tour - matkailu on ollut taas omalla tavallaan reppumatkailun varhaisin muoto, koska opiskelijoiden interrail-matkailu, joka on osa reppumatkailua, juontaa juurensa Grand Tour - matkoista (Kostiainen ym. 2004, 61). Tässä kappaleessa käsitellään paketti- ja reppumatkailua, koska ne liittyvät hyvin vahvasti tutkimuksessa käsiteltäviin matkailuohjelmiin ja muodostavat selvän kontrastin matkailusta erilaisine muotoineen.

2.1 Reppumatkailu

Reppumatkailu on matkailua, jossa vältetään valmiiksi suunniteltuja matkatoimistojen matkoja. Alun perin termiä on käytetty kuvaamaan halpaa, itsenäistä ja kansainvälistä matkailua, mutta ajan kuluessa se on saanut lisää ulottuvuuksia. Nykyään reppureissaus tunnetaan myös nimellä omatoimimatkailu, ja niin reppumatkailijat kuin monet tutkijatkin ovat mieltäneet reppumatkailun ennemmin matkailumuodoksi kuin turismiksi. (Backpacker Tourism 2008, 1.)

Reppumatkailu on kuitenkin yhä useammin osa nykymatkailun valtavirtaa, ja siitä on tullutkin matkailumuoto muiden rinnalle. Se ei ole enää vain nuorten seikkailijoiden etuoikeus, vaan kuka tahansa voi löytää oman tiensä reppu-

matkailun maailmassa. Jotta reppumatkailua pystyttäisiin kunnolla ymmärtämään, tarvitaan vielä paljon tutkimusta ja kiinnostusta matkailumuotoa kohtaan. (Backpacker Tourism 2008, 1.)

Kaiken kaikkiaan reppumatkailusta on sen suosioon nähden tehty hyvin vähän tutkimuksia, varsinkin Suomessa. Suomalaisia tutkimuksia reppumatkailusta löytyi lähinnä opinnäytteinä, ja suomenkielisissä kirjoissa oli lähinnä vain viitattu ulkomailla tehtyihin tutkimukseen omien sijaan. Reppumatkailu olisi tutkijoille varmasti hyvin mielenkiintoinen ja laaja tutkimusalue monipuolisuutensa vuoksi.

Reppumatkailijoilla on motiivina usein itsensä kehittäminen. Reppumatkailu voi olla tie oppia jotain uutta itsestä ja omista rajoista. Nämä matkailijat ajattelevat, että jos he selviävät reissusta ja osaavat ratkaista sen aikana ilmaantuneet ongelmat, voivat he selvitä myös tulevaisuudessa tapahtuvista vastoinkäymisistä. (Richards & Wilson 2004, 6.)

Reppumatkailijat ovat todella tärkeitä tietyille kohdemailla ja tietyille matkailumuodoille (linja-auto- ja junamatkat). Monesti myös reppumatkailijat ovat uusien matkailutrendien luojia ja hyödyksi monelle, muuten tuntemattomalle kohdemaalle. (Richards & Wilson 2004, 7.)

Reppumatkailua koskevissa tutkimuksissa on myös käynyt ilmi, että ikäjakauma sijoittuu yleensä alle kolmeenkymmeneen ikävuoteen. Nämä nuoret matkailijat kutsuvat itseään hyvin harvoin turisteiksi, sen sijaan he mieltävät itsensä travellereiksi tai reppureissaajiksi. (Richards & Wilson 2004, 18.)

Eric Cohen on esittänyt artikkelissaan, että reppureissaus on alkanut jo kauan aikaa sitten siitä, kun aikoinaan lännessä huorat vaeltelivat etsien töitä. He olivat sen ajan matkustelevia nuoria. Cohenin mukaan tämä ”tramping” on ollut mallina 1960- ja 1970-luvun driftaajille, jotka olivat oman aikansa reppumatkailijoita. Driftaajat ovat toimineet mallina tämän päivän reppumatkailijoille. Cohen kuitenkin painottaa, että tämä lajittelu on liukuva. Myös nykypäivänä löytyy driftaajia valtavirran reppumatkaajien seassa. (Richards & Wilson 2004, 44.)

Reppumatkailu on yhdistetty myös kestävään matkailuun, ja sitä se parhaimmillaan onkin. Kestävän kehityksen trendikkyys on saanut matkailijat miettimään normaalin pakettimatkan sijaan reppumatkailua. Reppureissaus voidaan luokitella ekomatkailuksi, koska usein siinä yritetään välttää matkustamista huippusesongin aikana ja usein matkustusvälineenä on jokin muu kuin luontoa kuluttava lentokone. Reppumatkailijat ajattelevat matkustamista myös paikallisten kannalta useammin kuin niin sanotut pakettimatkailijat. (Matkaillaan kestävästi 2010.)

”Vastuullisen ja kestävä matkustamisen – eli reilun matkailun – omaksuminen on ainoa keino hoitaa tulevaisuuden järjettömät turistimäärät pilaamatta ympäristöä kokonaan. Samoin reilussa matkailussa on yhdet avaimet kansojen välisen epätasa-arvon korjaamiseksi” (Rantala 2010.)

Flashpacking on reppumatkailun muoto, joka on toteutettu isommalla budjetilla kuin niin sanottu normaali reppumatkailu. Flashpackereilla on mahdollisuus käyttää matkaan enemmän rahaa ja teknologiaa kuin pienen budjetin reppumatkaajilla. Heillä on mukanaan viimeisintä muotia olevat kamerat, ipod-soittimet soittimet, ja jopa pukeutumiseen on panostettu.

Flashpakerit on jaettu kahteen erilaiseen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä on opiskelijat, joilla on uutta teknologiaa käytössään, mutta joilla ei ole varaa viiden tähden hotelleihin. Toinen ryhmä on kolmekymppiset nuoret aikuiset, joilla on enemmän rahaa käytettävissä kuin ensimmäisen ryhmän opiskelijoilla. (Scheeler 2010). Gap-packing on taas reppumatkailun muoto, jossa välivuottaan viettävät opiskelijat lähtevät kiertämään useita kohteita ulkomaille (Eyeball surfcheck 2010).

2.2 Pakettimatkailu

Pakettimatka on matka, johon kuuluvat automaattisesti vähintään kuljetus ja majoitus, mutta matkaan voi kuulua myös monia muita palveluja, kuten ateriat, ohjelmapalveluja ja hoitoja. Pakettimatassa matkanjärjestäjä on etukäteen koonnut yhteen matkailupalveluja, jotta matkailijan ei tarvitsisi itse tehdä mitään muuta kuin maksaa matka matkanjärjestäjälle. (Tilastokeskus 2010.)

Pakettimatkailua voidaan myös kutsua valmismatkailuksi. Tätä matkailumuotoa koskevat myös omat lakinsa (ks. liite 1.), koska asiakasta suojelee kuluttajansuoja. Yksi valmismatkoja koskevista laista määrää, että matkustajalle on annettava tiedot matkan sisällöstä, tarvittavista asiakirjoista, terveystietokirjoista ja muista sopimuksen ehdoista. Jos nämä tiedot eivät ole matkaesitteessä, ne tulee esittää asiakkaalle kirjallisina. Lakia sovelletaan silloin, kun matkanjärjestäjä ei ole satunnainen ja matka kestää yli vuorokauden tai matka sisältää majoituksen. (Suomen laki suomeksi)

Matkailijalla on myös oikeus peruuttaa valmismatka, jos peruuttamiseen on ehtojen mukainen syy. Matkailijan rahat on myös turvattu, jos matkatoimisto sattuisi menemään konkurssiin. Valmismatkaan myös yleensä kuuluu se, että matkailija saa ongelmiinsa vastauksia ympäri vuorokauden matkaoppailta. (Kuluttajavirasto 2010.)

3 MATKAILUOHJELMAT

Matkailuohjelmien suosio Suomessa ja maailmalla on kasvanut jatkuvasti viimeiset kymmenen vuotta. Matkailuohjelmat ovat muuttaneet myös muotoaan ajan kuluessa. Vaikka perinteiset matkailuohjelmat pyörivät yhä televisiossa, on rinnalle tullut uusia innovatiivisia formaatteja. Esimerkiksi jo 2000-luvun alkupuolella Suomen televisiossa tuli ensi-iltaan ohjelma FarOut, jossa matkailun lisäksi ohjelman pääosassa oli osallistujien välinen kilpailu. Matkailuohjelmien suosio kasvoi edelleen, kun televisioon ilmestyi ennen näkemätön formaatti Madventures (2002), joka toi valtavirran tietoisuuteen matkailumuodon, joka rikkoi tuttuja rajoja. Uudet tuulet puhalsivat taas vuoden 2010 alussa, kun matkailuohjelmasta on tehty tosi televisio -ohjelma matkaoppaista. Tuntuukin, että matkaohjelmien tekijöillä on vain taivas rajana niin kauan kuin ohjelmat herättävät keskustelua ja kiinnostusta.

3.1 Madventures

Madventures on vuonna 2002 ensiesityksensä saanut suomalainen matkailuohjelma, jossa Riku Rantala ja Tuomas ”Tunna” Milonoff matkustavat tavalla, jota ei oltu ennen suomalaisessa televisiossa nähty. Reppumatkailuun perustava ohjelma kiertää maapalloa vierailen eri kulttuureissa ja näyttäen kulttuurien raaimmatkin puolet.

Sarjasta on julkaistu kolme tuotantokautta (ensimmäinen 2002, toinen 2005, kolmas 2009), joista kaksi ensimmäistä esitettiin suomeksi ja viimeisin on tehty englanniksi, koska sarja ostettiin National Geographic Adventure –kanavalle vuonna 2009. Sarja onkin laajimmalle levinnyt suomalainen tv-ohjelma.

Madventures on herättänyt erittäin paljon eettistä keskustelua, koska osa sarjan kohtauksista on melko raakoja. Sarjassa on esimerkiksi syöty koiraa ja viillelty pientä lasta. Jaksoissa nähdään eri kulttuureiden vanhoja, jopa raakoja, perinteitä sensuroimatta. Animalia on ottanut myös kantaa sarjassa esitettyihin kohtauksiin ja antanut sarjalle anti-animalia -palkinnon.

Ohjelmassa on erillinen Madcook -osio, jossa kaksikko päättää kivi, paperi, sakset -menetelmällä, kumpi joutuu syömään paikallisia "herkkuja". Ohjelmassa on syöty esimerkiksi rottaa, apinaa, koiraa ja matoja. Madcook: Kansainvälisen kokien opas - kirja ilmestyy kaappoihin vuonna 2010.

Madventuresin pohjalta on kirjoitettu toinenkin kirja, "Madventures: Kansainvälisen seikkailijan opas" on suomenkielinen itsenäiselle matkailijalle suunnattu matkaopas. Kirjan ovat kirjoittaneet Madventuresin molemmat matkailijat eli Riku Rantala ja Tuomas Milonoff. Mukana kirjoittamisessa on ollut myös helsinkiläinen toimittaja Ari Lahdenmäki. Kansainvälisen seikkailijan opas on palkittu myös vuoden matkakirjana. (Rantapallo 2010.)

Ohjelma on palkittu viihteen erikois- Venla palkinnolla (2005), Kultaisessa TV-gaalassa Madventures on palkittu parhaaksi TV-ohjelmaksi (2008, 2010) ja myös Riku Rantala ja Tuomas Milonoff ovat saaneet oman osansa palkinnoista. (Hietala 2009.)

"Tosi travelleri viipyy reissussa kuukausitolkulla, matkaa ekonomisesti - ja usein ekologisestikin - ja kiertää tyypillisimmät turistiryvät kaukaa. Juuri tällaisesta travellauksesta on kysymys Subin Madventures - sarjassa, jota olemme saaneet seurata jo kolme tuotantokautta" (Hietala 2009.)

3.2 Matkaoppaat

*”Palmuja, aurinkoa, turkoosi meri, bikinejä ja matkaoppaita”
(Matkaoppaat 2010).*

Matkaoppaat on Nelosella alkuvuodesta 2010 alkanut matkailuohjelma, joka kertoo matkaoppaiden arjesta Turkin Alayassa. Sarjassa on 40 jaksoa, ja sen on Neloselle tuottanut Susamuru Oy. (Nelonen)

Ohjelma perustuu puhtaasti valmismatkoihin. Rahaa vastaan matkailijat saavat valmiina lennot, hotellin, matkat nähtävyyksille ja matkaoppaiden avun vuorokauden ympäri. Tämän vuoksi ohjelmassa onkin pääosassa ollut enimmäkseen jo keski-ikäen ylittäneitä kielitaidottomia suomalaisia.

Ohjelma on dokumentaarinen ja näyttää kymmenen matkaoppaan realistisia päiviä suomalaisten suosimassa matkakohteessa. Ohjelma on suomalainen ohjelmatuotanto Turkissa, ja myös ohjelmat on tuotettu suomalaisten työntekijöiden turvin. Ohjelman ohjelmapäällikkö on Mikko Silvennoinen, ja vastaava tuottaja on Sari Isotalo. (Nelonen)

Alanyaan matkustaa viikoittain tuhansia suomalaisia turisteja ja Alanyan sanotaankin tarjoavan katsojille oikein hyvän kuvan etelänmatkailusta. Ohjelmassa on nähtävillä myös Turkin historiaa. Matkaoppaiden päivät ovat täynnä turistien ongelmia, retkiä ja oman elämän järjestämistä vieraassa maassa. Matkaoppaat ovat Matkatoimisto Detur Finland Oy:n työntekijöitä ja yhtiö on myös ohjelman matkayhteistyökumppani (Nelonen). Detur on perustettu vuonna 1998 ja se järjestää matkoja niin yksityisille kuin ryhmillekin. Matkoja yhtiö järjestää Turkin lisäksi myös Egyptiin ja Tunisiaan. (Detur

2010.)

Ohjelman tuotantoyhtiö Susamuru on esitellyt formaattia Ateenassa järjestettävässä Sparks Network- tapaamisessa. Formaatti onkin myyty myös ulkomaille Ruotsiin, Puolaan ja Ranskaan ja uusia tarjouksia odotetaan koko ajan. Myös Nelonen on ostanut ohjelmasta toisen tuotantokauden. (Kauppalehti 2010.)

4 TUTKIMUKSEN TEEMAT

Matkailuun liitetään nykyään automaattisesti tiettyjä ongelmia, yleistyksiä ja myös sen positiivisia vaikutuksia. Tutkimukseen on otettu näkökulmat, joista on ollut mediassa ja kirjallisuudessa eniten puhetta matkailuun ja valittuihin ohjelmiin liittyen. Näkökulmat ovat samalla hyvin ajankohtaisia, matkailun suosion kasvaessa jatkuvasti ja samalla matkailijoiden ollessa yhä vaativampia.

4.1 Eettinen matkailu

Matkailu on yksi maailman kasvavimmista aloista, mutta myös herkin kriiseille. Suurin hämmöittävä kriisi on matkustamisesta johtuva kohdemaiden saastuminen ja kulttuurien häviäminen. Eettisyyden ajattelu on jäänyt matkailussa lapsen kenkiin. Kestävän kehityksen ollessa matkailun pääpuheenaiheena, jää eettisyys täysin sen jalkoihin, vaikka aiheet ovat kovin lähellä toisiaan.

Eettisessä matkailussa tulisi ottaa huomioon ennen kaikkea eläinten inhimillinen kohteleminen. Monessa maassa houkutellaan turisteja ostamaan

eläimiä, jotka ovat pienissä häkeissä ja riutuneita. Myös osa ulkomaalaisista eläintarhoista ei täytä eettisiä sääntöjä. Matkustajien ei tulisi suosia näitä paikallisia, jotka yrittävät epäeettisin keinoin saada rahaa. (Eettisen matkailijan muistilista 2010.)

Travel Wire News (2004) kirjoittaa tutkimuksesta, jossa tutkitaan brittien lomatottumuksia. Tutkimuksessa käy ilmi että noin kolmas matkailijoista ei tiedä kohdemaasta yhtään mitään. Lisäksi matkaa varatessa, uuteen kulttuuriin tutustuminen mainittiin vähiten vaikuttavaksi syyksi. (Fennell 2005.)

Eettinen matkailu on myös sitä, että kunnioitetaan paikallisten kulttuuria ja kohdellaan paikallisia ihmisiä hyvin. Eettinen matkailija ottaa selvää kohdealueen kulttuurista ennen matkalle lähtöään ja käyttää etsimäänsä tietoa kohteessa. Niin kuin sanontakin kuuluu, että maassa maan tavalla. (Eettisen matkailijan muistilista 2010.)

Kaiken vapaa-ajan matkailun lähtökohta pitäisi olla halu tutustua toiseen kulttuuriin ja kohdemaahan, eikä pelkästään itsekkäät syyt. Matkailun ongelmat eivät ihmetytä, jos suurin osa matkailijoista ajattelee vain kapeakatseisesti omaa hyvää.

Vappu Törnqvistin tekemässä tutkimuksessa tutkittiin, mikä ohjaa suomalaisten matkailijoiden eettisiä valintoja. Tutkimuksessa kävi ilmi, että matkakohteen valinnassa eettisyys oli matkailijoilla mielessä vain joskus ja vähiten eettisyys ja eettiset matkailutuotteet kiinnostavat tutkimuksessa 30-40-vuotiaita suomalaisia. (Törnqvist 2005, 54.)

Tutkimuksessa selvitettiin myös avointen kysymysten avulla, että mitä eettinen matkailutuote- tai palvelu merkitsee vastaajille. Osalle vastaajista oli tärkeää valita sellainen matkanjärjestäjä, joka hyödyntää kestävä kehityksen

ohjelmaa. Toiset taas kertoivat miettivänsä eettisyyttä pienemmässä määrin esimerkiksi käyttämällä hotellissa vain yhtä pyyhettä. Omatoimimatkailijoille tutkimuksen mukaan on tärkeää ottaa selvää matkanjärjestäjästä ja sen filosofiasta ennen matkan varaamista. (Törnqvist 2005, 57.)

Tutkimuksen tuloksista oli havaittavissa, että tietoa matkailun eettisistä ongelmista ei löydy helposti ja näin ollen eettisten kulutus päätösten tekeminen on matkailijoille vaikeaa. Tutkimukseen osallistuneet vastaajat jakautuivatkin oikeastaan kahteen osaan, niihin jotka ovat kiinnostuneita eettisistä valinnoista ja matkustavat eettisyyden ehdoilla ja niihin, joilla ei ole juuri tietoa koko asiasta ja eettisyys ei vaikuta heidän matkailuunsa. (Törnqvist 2005, 71.)

Törnqvistin tekemän tutkimuksen mukaan ei vastaajien mielestä matkailun eettisistä ongelmista löydy tarpeeksi tietoa. Tutkimus on toteutettu vuonna 2005, jolloin reilun matkailun yhdistys on ollut olemassa jo kaksi vuotta. Tietoa eettisyydestä ei ole varmasti tuotu matkailijoiden eteen, mutta pienellä etsinnällä sitä olisi varmasti löytynyt.

Vuonna 2003 perustettu Reilun matkailun yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää eettisempää matkailua ja tuoda samalla tietoa oikeudenmukaisesta matkailusta. Yhdistys pyrkii myös vaikuttamaan ihmisten mielipiteisiin, jotka liittyvät eettiseen matkailuun. (Reilun matkailun yhdistys)

Eettinen matkailu ei ole helposti selitettävissä. Jotkut kohdemaat ovat taloudellisesti riippuvaisia matkailusta ja näin ollen eettisyyttä on todella vaikea priorisoida ensimmäiseksi, vaikka kohdemaat kärsisivätkin turismista. Onneksi kestävä kehitys ja eettisyys nostavat jatkuvasti näkyvyyttään ihmisten tietoisuudessa ja useat matkanjärjestäjät joutuvat ottamaan nämä asiat huomioon. Kestävästä kehityksestä ja eettisyydestä on tullut kilpailukeino matkailussa.

Reilun matkailun yhdistyksen periaate toimii samalla tavalla kuin reilun kaupan periaatekin. Tavoitteena on, että yritykset tekisivät yhteistyötä paikallisten kanssa, jolloin paikalliset saisivat suoran hyödyn liiketoiminnasta. Tarkoituksena olisi myös taata työntekijöille oikeudenmukaiset korvaukset työstä ja hyvät työolot. (Palosuo 2003.)

4.2 Stereotypiat

Stereotypia sanana on peräisin kirjapainotekniikasta, jolla voitiin painaa samat kirjasinlademat useasti uudestaan. Stereotypia sanasta on tullut myös kielikuva, joka tarkoittaa esimerkiksi jotain ominaisuutta, joka voidaan liittää johonkin tiettyyn ihmisryhmään. (Alho ym. 1996, 51.)

Stereotypia on se, että useat ihmiset pitävät vaaleahiuksisia naisia tyhminä, mustalaisia varkaina ja lihavia ihmisiä laiskoina. Nämä stereotypiat eivät itsessään ole oikein tai väärin. Usein nämä ominaisuudet esiintyvät jossain määrin ryhmän sisällä ja ihmiset ovat luoneet näin mielipiteen omien kokemustensa perusteella. Stereotypia menee yleensä siinä väärille raiteille, että yleistys koskee esimerkiksi kaikkia lihavia, vaikka lihavuus johtuisikin sairaudesta eikä laiskuudesta. (Alho ym. 1996, 51.)

Hyvin usein ei ymmärretä, että stereotypiat johtuvat usein siitä, että ei ymmärretä tai kunnioiteta toista kulttuuria tai ihmisryhmää tarpeeksi. Suomalaiset ovat tunnettu maailmalla vähäpuheisuudestaan ja suomalaiset eivät taas ymmärrä ulkomaalaisten small talkia. Stereotypiat ovatkin enimmäkseen vain sitä, ettei osata tai haluta tulkita toisten kulttuurien käyttäytymistä tarpeeksi hyvin. (Alho ym. 1996, 52.)

Lerkkanen (1993) kertoo työssään, että Ashmore ja Del Boca (1979) ovat korostaneet stereotyyppioista neljää eri puolta. 1. Stereotyyppiat ovat kognitiivisia ja perustuvat uskomuksiin 2. uskomuksista on tullut näin ollen kognitiivinen järjestelmä 3. Stereotyyppiat koskevat jonkun ryhmän henkilökohtaisia ominaisuuksia 4. Stereotyyppioita ylläpitävät muut ihmisryhmät. Voidaan siis sanoa, että stereotyyppiat koostuvat uskomuksista, jotka liittyvät jonkun tietyn ihmisryhmän ominaisuuksiin. (Lerkkanen 1993, 19.)

Stereotyyppioiden huonoin puoli tulee esille, kun se johtaa ennakkoluuloihin ja rasistiseen käyttäytymiseen. Näin ollen onkin tärkeää tunnistaa ryhmien sisäisiä ja niiden välisiä suhteita. Käsitteitä toisesta ryhmästä voidaan katsoa viidestä eri näkökulmasta.

1. Autostereotyyppia (itsestereotyyppia)

Autostereotyyppia on ihmisryhmän itsensä keksimä etninen identiteetti, jonka avulla voidaan luokitella muita ihmisryhmiä. Tämä on ryhmän tapa suhteuttaa itseään muihin ryhmiin.

2. Heterostereotyyppia

Heterostereotyyppia on kuviteltu mielikuva toisesta ryhmästä. Esimerkiksi suomalaiset kuvittelevat, että ranskalaiset ovat ylimielisiä.

Heterostereotyyppia voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan (3-5), jotka ovat niin sanottuja projisoituja stereotyyppioita. Näissä stereotyyppioissa omassa päässä olevat stereotyyppiat kuvitellaan jonkun toisen ryhmän stereotyyppioiksi.

3. Tämä stereotyyppia on sellainen, jossa luullaan, että toiset luulevat omasta ryhmästä jotain stereotyyppistä. Esimerkiksi suomalaiset voivat luulla, että ruotsalaiset pitävät heitä huonoina jääkiekkopelaajoina.

4. Stereotyyppiassa kuvitellaan, että tiedetään mitä toinen ryhmä kuvittelee stereotyyppisesti itsestään. Esimerkiksi suomalaiset voivat kuvitella, että amerikkalaiset pitävät itseään parempina ja kehittyneempinä kuin muut maat.

5. ”Mitä me ajattelemme, että he kuvittelevat meidän ajattelevan itsestämme”. Esimerkiksi lihavat ihmiset kuvittelevat muiden ajattelevan heidän olevan laiskoja.

(Lerkkanen 1993, 18–22.)

Taajamo (2005) taas esittää Löytyn (1997) kirjoittaneen, että stereotypiat ovat yksinkertaisia ja jopa kärjistettyjä representaatioita. Näitä representaatioita ihminen tarvitsee, jotta voi jäsentää maailmansa. Stereotypiat ovat usein enemmän negatiivisia kuin positiivisia ja niistä tulee usein vakinainen tapa ajatella jotain toisesta ryhmästä. Uusia asioita esitellään myös hyvin usein stereotyyppien avulla, jotta asiaa voitaisiin käsitellä tutun ja turvallisen ajatusmallin avulla. (Taajamo 2005, 63.)

Taajamon (2005) mukaan Spencer-Rodgers (2001) kirjoittaa, että Ihmisen kohdatessa uuden ihmisen, hän automaattisesti muodostaa uudesta ihmisestä stereotyyppisen kuvan. Varsinkin hyvin helposti uuden ihmisen oma henkilökohtainen identiteetti katsotaan olevan sama kuin hänen sosiaalinen identiteettinsä. Jos ihminen on muslimi, toinen ihminen muodostaa saman tien stereotyyppisen kuvan muslimista ja istuttaa tämän stereotypian uuteen ihmiseen. (Taajamo 2005, 64.)

Taajamon (2005) mukaan Althaus, Mog (1992) ja Weidenmann (1991) esittävät, että stereotyyppioita ei saa poistettua tai edes vähennettyä

opettamisen tai valistamisen avulla. Ihmisen ennakkoluulot muuttuvat vasta sen jälkeen kun ihminen on itse kokenut stereotypiat vääriksi. (Taajamo 2005, 64.)

Stereotypiat muista kulttuureista ja ihmisistä varmasti vähenisivät, jos ihmisillä olisi ennen matkustamista ja sen aikana halua tutustua kohdemaahan ja sen ihmisiin. Ihmisten kiinnostuminen muista kulttuureista helpottaisi samalla kertaa useaa matkailuun liitettyä ongelmaa, kuten poistamaan eettisiä ongelmia ja kohdemaan kulttuuriin liitettyjä yleistyksiä.

Loppuen lopuksi kaikki ihmiset ovat samanlaisia. Olisikin paljon järkevämpää keskittyä siihen mikä meissä kaikissa on samanlaista, eikä siihen miten me eroamme toisistamme. Jokaisen uuden ihmisen kohtaamiseen tulisi suhtautua ennakkoluulottomasti ja yrittää olla muodostamatta stereotypioita ensimmäiseksi. Stereotypiat ovat myös osaltaan epävarmuutta uuden asian edessä. (Alitolppa-Niitamo 1993, 156.)

Jos suomalaiset ovat kovia tekemään stereotypioita muista, tekevät he myös sitä itsestään. Suomalaisten omakuva on kovin kielteinen ja suomalaiset mieluiten aliarvioivat itseään kuin ovat ylpeitä. Pidämme itseämme stereotyyppisesti hitaina, juroina, kielitaidottomina ja hiljaisina. ”Suomalainen ei puhu eikä pussaa” on erittäin osuva sanonta, joka kuvaa erittäin hyvin suomalaista minäkuvaa. (Alho ym. 1996, 43.)

Alhon (1996) mukaan Lehtonen(1993) on kirjassaan sitä mieltä, että Suomi yrittää jatkuvasti puhdistaa maankuvaansa. Suomi ja suomalaiset kuluttavat turhaa energiaa ajatteluun siitä, mitä muut ajattelevat heistä. Tämä taas on merkki siitä, että suomalaisilla on kaiken kaikkiaan huono itsetunto. Suomi ja suomalaiset ovat epävarmoja itsestään ja tämä epävarmuus esiintyy kärkkäänä oman maan puolustamisena. (Alho ym. 1996, 45.)

Alho (1996) kertoo Nortamon (1992) epäilevän suomalaisten omakuva epärealistiseksi. Suomalaisten omakuva ei ainakaan sisällä kaikkia niitä mielikuvia, mitä ulkomaalaiset suomalaisuuteen liittävät. (Alho ym. 1996, 46.)

4.3 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys tarkoittaa maanlaajuista jatkuvaa muutosta ja kehitystä, jolla yritetään taata tuleville sukupolville hyvä ja terve elämä. Jotta kestävä kehitys toteutuisi, on otettava huomioon ympäristön kestävyys lisäksi myös sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Ensimmäistä kertaa kestävä kehitys nousi puheenaiheeksi Yk:n Brundtlandin komissiossa 1987 ja siitä lähtien kestävä kehityksen aate on kehittynyt yhä parempaan suuntaan ja kehitys jatkuu edelleen. (Ympäristö 2010.)

4.3.1 Ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Kestävä kehityksen tärkeimpänä tavoitteena on luonnon oman ekosysteemin säilyminen ja sen yhteen sovittaminen kestävä kehityksen muiden osa-alueiden kanssa. Tavoitteena kestävässä kehityksessä on löytää ympäristön, ihmisten ja talouden välille tasapaino, jotta yksikään näistä osa-alueista ei olisi haitaksi toisilleen. (Ympäristö 2009a.)

Ekologista kestävyudessa noudatetaan varovaisuusperiaatetta, missä ennen toimiin ryhtymistä arvioidaan mahdolliset riskit, haitat ja kustannukset. Ekologisessa kestävyudessa pyritään myös poistamaan haittoja niiden syntypaikalla. Jos haitan on aiheuttanut joku konkreettinen asia tai ihminen, vahingon aiheuttaja joutuu korvausvastuuseen teostaan. (Ympäristö 2009a.)

Taloudellinen kestävyys pyrkii toiminnassaan mahdollisimman tasapainoiseen kasvuun, joka ei johda missään muodossa velkaantumiseen. Taloudellinen

kestävyys on elinehto yhteiskunnan kaikelle toiminnalle ja sillä pyritään koko maailman hyvinvointiin. (Ympäristö 2009a.)

Kun maan talous on vakaa ja toimii kestävän talouden pariaatteella, on myös helpompi varautua tulevaisuudessa tuleviin ongelmiin. Taloudellinen - ja sosiaalinen kestävyys ovat vahvasti riippuvaisia toisistaan niin positiivisessa kuin negatiivisessa mielessäkin. (Ympäristö 2009a.)

sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden tarkoituksena on varmistaa ihmisten hyvinvointi ja sen siirtyminen sukupolvelta toiselle. Sosiaalinen ja kulttuurinen kehitys on vahvasti riippuvainen taloudellisesta kehityksestä, koska jatkuva väestönkasvu ja köyhyys kuluttavat valtavasti varoja ja ilman valtion varallisuutta näille ongelmille ei voida tehdä mitään. Sosiaalinen ja kulttuurinen kehitys vaikuttaa myös ekologiseen kehitykseen omalla tavallaan, joten kestävän kehityksen periaate toimii vain jos nämä kolme kestävän kehityksen osa-aluetta toimii ongelmitta keskenään. (Ympäristö 2009a.)

4.3.4 Indikaattorit

Vuonna 2000 julkaistiin kestävän kehityksen ensimmäiset indikaattorit, joiden keksimisessä käytettiin satoja asiantuntijoita. Indikaattorien kehittämiseen kului kaksi vuotta ja valmiina se sai nimen ”kestävyyden mitta”, joka sisälsi yhteensä 83 indikaattoria tulkintojen ja tilastojen kera. Indikaattorit olivat jaettu ekologisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin indikaattoreihin. Näitä vuonna 2000 julkaistuja indikaattoreita paranneltiin vuonna 2002 ja 2004, jotta indikaattorit kuvaisivat tarkemmin kestävää kehitystä. (Ympäristö 2009b.)

Tällä hetkellä maailmassa noudatetaan vuonna 2006 julkaistua indikaattori kokoelmaa, jonka avainindikaattorit on päivitetty 2007 ja 2009. Indikaattoreita ja kehitystä valvoo indikaattoriverkko, jossa on jäseniä kaikista ministeriöistä. (Ympäristö 2009b.)

4.3.5 Kestävä matkailu

Matkailun jatkuva kasvu on pakottanut miettimään asioita luonnon ja kohdealueiden kannalta. Kestävä matkailu onkin matkustamista luonnon, paikallisen kulttuurin ja talouden ehdoilla. Matkailun tarkoituksena on säilyttää kohdealue myös tulevien sukupolvien nähtäväksi. Kestävä matkailu ei keskity vain luonnon ehdoilla matkustamiseen, vaan peräänkuuluttaa myös paikallisväestön kulttuuriperinteiden säilyttämistä. Parhaalla tavalla toimiva kestävä matkailu luo paikallisille työpaikkoja ja hyvinvointia. (Vihreä polku 2010.)

Kestävä matkailu pyrkii tyydyttämään matkailijoiden tarpeet niin, ettei siitä synny haittaa ja kuormitusta kohdealueille ja paikallisväestölle ja kestävä matkailua harjoittaa sellainen matkailija, joka ymmärtää matkailun vaikutukset ja yrittää matkustaa luonnon ehdoilla. Matkailun paine ei saa missään tapauksessa ylittää kohdemaan kantokykyä. (Vihreä polku 2010.)

Kestävän matkailun pyrkimys tasapainoiseen matkailuun, jossa kaikilla osapuolilla olisi hyvät oltavat, on tämän hetkisillä matkailijoiden matkailutottumuksilla mahdotonta saavuttaa. Matkailussa on paljon muututtava, jotta tulevat sukupolvetkin voisivat nauttia sademetsistä, viidakoista ja merenrannoista. Eettisyys ja kestävä kehitys tulisi priorisoida rahan edelle, vaikka toiminnan muuttamisessa raha onkin yksi tärkeimmistä asioista.

Monet tahot kehottavat matkailijoita jäämään kotiin, jotta luonto säilyisi ennallaan. Täytyy kuitenkin muistaa, että monelle kohdemaalle matkailu on osa kestävä kehitystä, koska oikein toteutettu kestävä matkailu tuo tuloja ja näin ollen hyvinvointia kohdemaalle ja paikalliselle väestölle. (Karusaari 2010, 43.)

kestävän matkailun pelisäännöt:

1. toimitaan ympäristövastuullisesti
2. suunnitellaan matkailutoiminta hyvin

3. suojellaan ympäristöä ja vältetään sitä vahingoittavaa toimintaa
4. suositaan paikallisuutta
5. vähennetään ympäristövaikutusten määrää
6. kierrätetään, käytetään uudelleen ja lajitellaan
7. kasvatetaan matkailijoita ympäristövastuullisuuteen
8. koulutetaan henkilöstöä
9. arvioidaan toimintaa
10. kehitetään ja kehitytään

(Töyli 2005.)

4.4 Turvallisuus matkailussa

Asuminen melko turvallisessa maassa, kuten Suomi, ei synnytä paikallisessa väestössä tarvittavaa turvallisuuskulttuuria. Turvallisuuskulttuuri tarkoittaa sitä, että ollaan tietoisia muualla maailmassa tapahtuvista asioista ja ymmärretään niiden vaikutus kotimaahan. Jos turvallisuuskulttuuria ei opeteta jo kotona, on sitä hyvin vaikea sisäistää ulkomailla ollessa. Ollaksemme turvassa myös ulkomailla, täytyy matkailijoiden muuttaa asennettaan turvallisuusmyönteisemmäksi. (Benyik. 2006, 17–18.)

Pakettimatkat ovat turvallisuuden kannalta varmasti parempia kuin omatoimimatkat, koska pakettimatkojen järjestäjillä tulee olla turvallisuusasiakirja. Asiakirjassa tulee olla mainittuna matkailuyrityksen tiedot, turvallisuusvastaavat, turvallisuusriskit ja ennakointi, matkailupalvelun toiminnot, toimintaympäristö, resurssit ja varusteet ja onnettomuustilanteen toimintaohjeet. (Karusaari. 2010, 174–175.)

Matkailuyritykset tekevät usein yhteistyötä muiden yritysten kanssa ja näin ollen on tärkeää, että turvallisuusasiakirja koskee myös yhteistyökumppaneita ja asiakirjassa on myös heidän tietonsa. Asiakirja tulee aina päivittää kun yritys muuttaa toimipaikkaa, hankkii uusia laitteita tai muuttaa toimintatapojaan. (Karusaari 2010, 176.)

Omatoimimatkailijoiden tulee olla tietoisempia siitä, mitä turvallisuuden kannalta tulee ajatella. Omatoimimatkailun vaarana on liian vähäinen kiinnostus kohdemaata kohtaan. Silmät kiinni varatussa matkassa on vaarana joutua keskelle poliittisia kiistoja, rikollisuutta, terrorismia ja luonnonkatastrofeja.

Terrorismi on yksi suurimmista turismin uhista. Matkailu on helppo kohde terrorismille, koska terroristien on helppo soluttautua turistien sekaan. Tapahtumiin on helppo päästä sisään ja poistua herättämättä huomiota. WTC:n iskujen jälkeen monet kohdemaat ovat menettäneet matkailun kannalta vetovoimaansa, koska niin kuin tiedämme, matkailu on ihmisille vapaaehtoista toimintaa ja turistit välttelevät kohteita, joissa on mahdollisuus joutua vaaratilanteisiin. (Tourism in turbulent times 2006, 84–85.)

Turistit ovat vaarassa joutua terrorismin uhriksi myös käyttäessään kulkuneuvoja. Varsinkin lentoliikenne on helppo kohde terrorismille, mutta myös meri- ja bussiliikenne ovat mahdollisia kohteita. Terroristit haluavat median huomiota ja saavat sitä varmasti iskiessään johonkin suureen kulkuneuvon. WTC:n jälkeen matkailuteollisuuden oli pakko kiinnittää huomiota turistien turvallisuuteen lentäessä ja näin turvallisesta turismista tuli osa yritysten strategisen markkinoinnin suunnitelmaa (Tourism in turbulent times 2006, 85).

Rikollisuus turismissa on vaikeaa määritellä. Osassa tapauksia turistit eivät edes huomaa joutuneensa rikollisuuden uhriksi ennen kuin on jo liian myöhäistä. Osassa tapauksista turisti antaa vapaaehtoisesti rikolliselle rahaa, tajuamattaan, että on joutunut huijauksen kohteeksi. Esimerkiksi turistille kaupataan väärennettyä tavaraa aitona. Turisti maksaa vapaaehtoisesti tavarasta, joka käytännössä ei ole minkään arvoinen ja hajoaa jo ennen kotiin pääsyä. (Tourism in turbulent times 2006, 94.)

Rikolliset, jotka uhkaavat turisteja ovat todella usein ammattilaisia ja tietävät, että uhri ei luultavasti tule ikinä kertomaan rikoksesta viranomaisille. Matkailijat ovat helppo rikoksen kohde ja jopa jossain tapauksessa turistista itsestään voi

tulla rikoksentekijä.

Syitä, miksi turistista tulee rikoksen uhri/rikollinen:

1. Usein matkailijat ovat jättäneet maalaisjärkensä kotimaahan ja kuvittelevat olevansa turvassa
2. Turistit erottuvat helposti paikallisesta väestöstä. He eivät usein puhu paikallista kieltä ja kulkevat vyölaukkujen kanssa, mikä on rikollisille helppo merkki siitä, että turisti kantaa mukanaan arvotavaraa.
3. Turistit eivät ole ottaneet selvää kohdemaasta tai ovat muuten vain varomattomia kohdemaassa ja tekevät tyhmiä virheitä.
4. turistit jättävät estonsa kotiin ja matkalla ehkä kokeillaan jotain sellaista mitä normaalielämässä ei ikinä tulisi kokeiltua.
5. Stressi matkailussa voi johtaa siihen, että tehdään jotain järjen vastaista. Jos stressiä ja vihaa ei osaa hallita voi tilanne kärjisty jopa väkivaltaan. Turisteista tulee rikollisille helppo kohde kun heidän ajatuksensa täyttää vain turhautuminen. silloin ei muisteta välttämättä pitää huolta omaisuudesta. (Tourism in turbulent times 2006, 97–98.)

Ihmisten oma tyhmyys ja ajattelemattomuus johtavat usein vaarallisiin tilanteisiin maassa, jota ei tunneta kunnolla. Jos turisti tulee esimerkiksi ryöstetyksi vieraassa maassa, muodostaa hän suoraan stereotypian vaarallisesta maasta, vaikka todellisuudessa on itse aiheuttanut ongelmat itselleen olemalla helppo uhri. Vaikka Suomea pidetään turvallisena maana, joutuu suomessakin ryöstetyksi, jos maalaisjärki on jätetty kotiin.

Poliittiset epävakaudet ovat myös vaarana turisteille ja turismille. Esimerkiksi Nepalin turismi kukoisti, koska paikasta saatiin ensin hyvin eksoottinen ja rauhallinen kuva, mutta aikojen kuluessa kuva maasta muuttui radikaalisti, kun poliittiset ja sotilaalliset ongelmat Pakistanin kanssa alkoivat. Myös Nepalin sisäiset epävakaudet vähensivät turismiteollisuutta maassa, koska maa sai negatiivista julkisuutta medialta. (Safety and Security in Tourism 2003, 123, 131–132.)

Ihmistä riippumaton vaara turismille ja turisteille on luonnonkatastrofit. Tietyille alueille matkustaessa täytyy varautua siihen, että mahdollisuus maanjäristyksiin, tulviin, tulivuorenpurkauksiin ja hirmumyrskyihin on olemassa. Esimerkiksi Etelä- ja Kaakkois-Aasiaa koetteli vuonna 2004 tsunami, jolla on ollut suuri vaikutus alueen vetovoimaan turismin kannalta. Heti tsunamin jälkeen lentoyhtiöt lensivät miltei tyhjillä koneilla Kaakkois-Aasiaan ja paikallisten hotelleiden varaukset putosivat 60 prosenttia. (Pervilä 2004.)

Turismiteollisuus yrittää usein näyttää mahdollisille matkailijoille vain positiivisen kuvan turismista ja jopa kiistetään mahdolliset riskit luonnonkatastrofien tapahtumiseen. Monet turistit haluavat uusia kokemuksia ja tuntematta riskejä lähtevät mukaan jopa vaarallisellekin matkalle. Luonnon aiheuttamia tuhoja turisteille pystytään välttämään ymmärtämällä ja kuuntelemalla luontoa. Luonnon asettamia rajoja ei pidä rikkoa, jos halutaan harjoittaa turvallista turismia. (Tourism in turbulent times 2006, 139–140.)

5 TUTKIMUS JA SEN VAIHEET

5.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää neljän teeman avulla, minkälaisen kuvan kaksi toisistaan erilaista suomalaista matkailuohjelmaa antaa

katsojilleen. Tutkimukseni ohjelmat ovat reppumatkailuun keskittynyt Madventures ja pakettimatkailusta kertova Matkaoppaat. Tarkoituksena on myös verrata ohjelmia keskenään tutkimukseen osallistuneiden vastauksia hyväksi käyttäen. Eli kyseessä on vertailevatutkimus.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää 20 – 30-vuotiaiden työssäkäyvien naisten mielikuvaa ohjelmista antamieni teemojen pohjalta. Teemoina ovat eettisyys, kestävä kehitys, turvallisuus ja stereotypiat. Tutkimukseen osallistui seitsemän kohderyhmään kuuluvaa naista. Lukumäärä on mielestäni sopiva, koska vastausten samankaltaisuus ja toisto olisi voinut olla ongelma suuremmalla ryhmällä ja vastausten laajuus oli antoisampi kuin normaalissa kyselytutkimuksessa. Valitsin 20 – 30-vuotiaat naiset sen vuoksi, koska he ovat molempien ohjelmien kohderyhmää ja ovat ikänsä kannalta otollisin ryhmä matkustamaan ja kiinnostumaan kyseisistä matkustusmuodoista, niihin liittyvistä ongelmista ja positiivisista puolista. Tutkimukseen osallistuneet edustivat myös erialoilla työskenteleviä naisia, koska sekin toi varmasti enemmän näkökulmia tutkimukseen kuin se, että he olisivat olleet kaikki esimerkiksi matkailualalta, jolloin kaikilla heillä olisi koulutuksen puolesta ollut varmasti samankaltainen ajatusmaailma.

5.2 Narratiivinen tutkimus

Tässä opinnäytetyössä tutkittavaa ilmiötä tarkasteltiin narratiivisella lähestymistavalla. Saaranen-Kauppinen & Puusniekan (2006) mukaan narratiivinen tutkimus tarkoittaa kerronnallista tutkimusta, jotka voivat olla minkä pituisia tahansa. Narratiiviset tutkimukset voivat olla myös henkilökohtaisia tai julkisia kertomuksia. Tarkimmassa muodossaan narratiivilta vaaditaan kerronnallista muotoa eli tarina, jolla on juoni. Väljemmin tarkasteltuna narratiivinen tutkimus voi käsittää myös jollain tavalla kerrontaan liittyvät aineistot, joita voidaan tulkita ja analysoida.

Tutkimus sopii silloin, kun halutaan kuulla tutkittavasta asiasta niin, että ihmiset kertovat siitä omin sanoin. Tutkimukseen osallistuvat voivat kirjoittaa

asiasta kriittisesti ja ottaa kantaa tutkittavaan asiaan. Tutkimuksen aineisto voidaan kerätä valmiista aineistoista, esimerkiksi sanomalehdistä, tai jo olemassa olevista tarinoista. Narratiivinen tutkimusaineisto voi olla myös tutkimusta varten kerätty tekstiaineisto, jossa tutkimukseen osallistuvat voidaan laittaa vapaasti kertomaan tutkittavasta aiheesta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Narratiivista tutkimusta voidaan käyttää tutkimusmenetelmänä, kun:

1. kerätään/pyydetään kertomuksia
2. tutkitaan elämäkertoja
3. tutkimuksena on muutos
4. tutkitaan ihmisten moraalialia (mikä on oikein, mikä väärin?)
5. tutkittavassa aineistossa on kerronnallisuutta

(Löytönen, 2010.)

5.3 Aineiston keruu

Kerronnallista tutkimusmenetelmää käytetään yleensä silloin, kun halutaan tietää vastaajien omia kokemuksia ja mielipiteitä tutkittavasta asiasta. Tällöin tutkimukseen osallistuvien annetaan vastata tutkittavaan ilmiöön vapaamuotoisesti kirjoittaen. (kertomukset 2010.)

Tutkimuksen teko alkoi siitä, kun perehdyin ohjelmiin ja päätin kummastakin ohjelmasta jakson, jotka näytän tutkimukseen osallistuville. Madventuresista valitsin katsottavaksi ensimmäisen tuotantokauden ensimmäisen jakson, joka sijoittuu Nepaliin. Kyseisen jakson valitsin sen vuoksi, että Nepal on reppumatkailijoille tuttu kohde, vaikka maassa onkin ollut paljon turvallisuuteen liittyviä ongelmia. Matkaoppaat-ohjelman jaksoksi taas valitsin 31.3.2010 esitetyn jakson, jossa matkaoppaiden kausi oli miltei loppuillaan. Yritin molemmista ohjelmista valita sellaisen jakson, jossa teemoihin oli haastavaa, mutta ei mahdotonta vastata.

Teemoina olivat siis eettisyys, kestävä kehitys, turvallisuus ja stereotypiat. Molemmille ohjelmille oli erillinen paperi, johon oli kirjoitettu vain teemat. En halunnut rajoittaa tutkimukseen osallistuvien mielipiteitä ja mielikuvia rajaamalla ja selittämällä teemat liian tarkasti. Näin ollen tutkimukseen saatiin paljon erilaisia mielipiteitä, erilaisista näkökulmista.

Aineiston keruun järjestin niin, että olin järjestänyt itselleni Madventuresin jakson DVD:llä. Jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla kävin viemässä DVD:n ja vastauslapun erikseen. Samalla osallistujat pystyivät selventämään, jos heillä oli kysyttävää teemoista. Matkaoppaat – sarjan jakson osallistujat pystyivät katsomaan nelosen Ruutu.fi netti-Tv palvelusta. Tutkimus toteutui niin, että jokainen katsoi jaksot rauhassa ja vastasivat lappuun kaiken mitä teemojen pohjalta jaksosta tuli mieleen. Koin parhaimmaksi osallistujien omatoimisen tekemisen, jotta minun läsnäoloni tai mielipiteeni eivät näkyisi tutkimustuloksissa.

Tutkimus toteutettiin neljän päivän aikana, joka oli ajallisesti hyvin tiivis, mutta jokaisella tutkimukseen osallistujalla oli hyvin aikaa katsoa jaksot ja miettiä vastauksiaan. Tiivis aikataulu varmisti myös sen, että tutkimuksen toteuttaja pystyi olemaan tavoitettavissa koko ajan, jos osallistujilla olisi tullut kysyttävää tutkimuksesta aineiston toimittamisen jälkeen.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa käytetty tutkimusmenetelmä mittaa niitä ominaisuuksia, mitä on tarkoitettukin mitata. Reliabiliteetti taas tarkoittaa voidaanko tutkimuksen tulos toistaa toistuvasti niin, että se pysyy luotettavana. (Tilastokeskus 2010.)

Tutkimusmuotona tämä on luotettava, koska omia mielipiteitä ja mielikuvia kysyvässä tutkimuksessa on vaikeaa huijata mitenkään, koska tekstistä huomaa heti jos mielipiteet muuttuvat kesken vastausten. Myös stressittömässä ja paineettomassa ilmapiirissä kenenkään muun mielipiteet

eivät vaikuta siihen mitä osallistujat tutkimukseen kirjoittavat. Luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että varmistin kaikkien ymmärtävän teemat. Ennen kaikkea tehtävä oli osallistujien mielestä mielenkiintoinen ja keskittyminen tehtävään oli varmasti parempi kuin tehdessä jotain pakonomaista. Mielestäni tutkimus oli hyvin onnistunut, ja kaikki osallistujat tekivät parhaansa pohdiskellessaan haastavia teemoja.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tarkoituksena oli siis selvittää, kuinka Madventuresissa ja Matkaoppaissa yhdessä tietyssä jaksossa esiintyvät teemat näkyvät 20–30-vuotiaiden työssäkäyvien naisten mielestä. Käyn tutkimuksessa jokaisen teeman erikseen läpi vertaillen samalla ohjelmia toisiinsa.

6.1 Eettisyys

Madventures -ohjelma herätti tutkimukseen osallistuvissa paljon eettisiä kysymyksiä. Suurin osa vastaajista kiinnitti huomiota jaksossa tapahtuvaan eläinten uhrauseremoniaan, jossa Frankie -nimisen kukon tappaminen näytetään sensuroimatta. Eläinten uhraamista pidettiin epäeettisenä, vaikka osa vastaajista myös ajatteli asian olevan myös kulttuurikohtainen. Se, mitä Suomessa pidetään epäeettisenä, voi muualla maailmassa olla jokapäiväistä. Monet arvostelivat eläintenuhraamista uskonnon nimissä, mutta olivat toisaalta hyvillään siitä, että koko kukko käytettiin syötäväksi. Kukko ei niin sanotusti kuollut turhaan.

”Suomalaiset ovat vieraantuneet ajatuksesta, että kylmäaltaan suikaleet ovat joskus olleet elävä eläin.”

Kyseinen vastaaja oli sitä mieltä, että kyse oli vain kulttuurieroista ja me suomalaiset olemme tottuneet jokseenkin liian hyvään. Suomalaiset eivät ymmärrä, että jossain päin maailmaa eläinuhrit ja niiden syöminen on arkipäivää.

”Eläinten uhraus ei oikein istu perussuomalaiseen uskon harjoittamiseen, mutta maassa maan tavalla.”

Madventures-ohjelmassa on madcook-osio, jossa matkaajat valitsevat kivi, paperi, sakset -pelin avulla, kumpi joutuu syömään paikallista herkkua. Tässä tapauksessa herkku oli puhvelinpää. Kaikkea oli maistettava, mitä päästä vain irtosi. Eettisiä kysymyksiä herättikin toisen matkaajan, Tunnan aikomus syödä puhvelia, vaikka hän on ollut jo monta vuotta vegetaristi. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että mies on ohjelman vuoksi valmis pyörtämään oman moraalinsa.

”Vedetään lärvit lärviin eli syödään eläimet vähän tarkemmin loppuun kuin kotosuomessa, hyvä vai paha?”

Eettisesti vääränä pidettiin myös näky siitä, että Nepalissa kuvatussa jaksossa näkyi lapsia kadulla myymässä tavaroita. Kolme vastaajaa oli kiinnittänyt huomiota lapsityövoimaan, ja yksi vastaajista painiskeli eettisyyden ja moraalin kanssa:

”Voiko olla antamatta/ostamatta kerjäävältä/myyvältä surkean näköiseltä lapselta? Miksi lapset ylipäätään joutuu myymään tai kerjäämään?”

Jaksossa esiintyivät myös suomalaisen moraalin vastaisesti huumeet. Nepalista lähdettyään kaksikko joutui pysähtymään paikkaan, jossa kasvoi huumeen raaka-ainetta luonnossa. Kasvin nimeä ei jaksossa mainittu, mutta keltään sen käyttötarkoitus ei varmasti jäänyt epäselväksi. Muutama vastaaja kritisoikin, että huumeet tuotiin esiin liian positiivisessa valossa, mikä ei ole ainakaan suomalaisten näkökulmasta eettistä.

Myös eettisyyden positiivisia asioita jaksosta löytyi. Vastaajat olivat kiinnittäneet huomiota siihen, että reppureissaajat käyttävät oikeastaan täysin paikallisten palveluja eivätkä käytä yrityksiä, joista on vain haittaa paikallisuudelle.

”On hyvä käyttää paikallisten, köyhempien ihmisten palveluita. He saavat rahaa ja näin autat heitä.”

Jaksossa haastatellaan myös naispuolista reppumatkaajaa, joka oli tullut Nepaliin tekemään hyväntekeväisyyttä katulasten pariin. Neljä vastaajista oli nostanut tämän eettisesti hyväksi teoksi. Yksi vastaajista kirjoitti:

”Madventures auttaa ja opettaa ihmisiä ymmärtämään erilaisia kulttuureja ja ihmisiä, ehkä jopa arvostamaan Suomea.”

Matkaoppaat -sarjassa vastaajien poimimat eettiset asiat olivat oikeastaan vain positiivisia. Kuusi vastaajaa nosti esiin Matkaoppaiden jokavuotisen tavan lahjoittaa kaikki ylimääräiset vaatteet vähäosaisille. Yksi vastaajista kirjoittaa, että kenkä, jonka turisti voi jättää huoletta jälkeensä, voi olla jollekin paikalliselle elintärkeä:

”Oppaat lähettävät vaatteita ja tavaroita vähäosaisille/köyhille, parantaen näin hieman heidän elämänlaatuaan.”

Ikävänä puolena Matkaoppaat -sarjassa nousi esille se, että turistit matkustavat sellaiseen kohteeseen, jossa on saatavilla kaikki hienoudet, kun vain kivenheiton päässä lapset kulkevat ilman kenkiä:

”Omien toimien eettisyys unohtuu, kun itsellä on hyvät oltavat. Paikallisilta riistetään ilman pienintäkään oman tunnon kolkutusta”

6.2 Stereotypiat

Stereotypioita nousi tutkimuksessa myös esille paljon. Stereotypiat koskivat lähinnä reppumatkaajia, suomalaisuutta ja paikallista kulttuuria. Molempien sarjojen jaksoista olivat vastaajat löytäneet ainakin suomalaiset stereotypiat. Myös massaturistien matkustamista yleistettiin:

”Turistit ovat uusavuttomia.”

Stereotypia siitä, että suomalaisia pidetään hyvin usein kielitaidottomina, vahvistui Matkaoppaat -sarjan jaksossa muutaman vastaajien mielestä oikeaksi. Kielitaidottomuus tuli esille niin puhuttaessa turisteista kuin oppaistakin. Positiivista sanottavaa suomalaisten kielitaidosta löytyi myös, kun Matkaoppaat -sarjan johtaja puhui sujuvaa turkkia sarjan jaksossa.

Esille vastauksissa nousi myös suomalaisen turistin stereotyypinen kuva sukat sandaaleissa ja vyölaukku vyötäröllä matkustavista suomalaisista vailla

kielitaitoa. Tämä stereotypiasta verkkokalvoille siirtynyt kuva aiheutti ainakin yhdelle vastaajista jopa myötähäpeää.

”Sarja vahvistaa stereotyyppistä mielikuvaa tyhmästä suomalaisesta Las Palmas – turistista vyötärölaukkuineen ja tyhmine mielipiteineen ja tietenkin ilman minkäänlaista kielitaitoa tai mielenkiintoa paikallisia tai heidän kulttuuriaan kohtaan.”

Osa vastaajista oli kuvitellut matkaoppaan työn ihanaksi, mutta sarjan jakson katsottuaan kaksi vastaajaa ei ollut enää sitä mieltä. Matkaoppaan työ kuvattiin raskaaksi ja hektiseksi:

”Matkaoppaan työtä pidetään hienona ja hohdokkaana.”

Kolme vastaajista oli yllättynyt siitä, että turkkilaiset miehet puhuivat negatiiviseen sävyyn avioliitosta ja kaksi nuorta turkkilaismiestä tituleerasivat turkkilaisia miehiä pelimiehiksi (playboy). Stereotyyppisesti turkkilaisia pidetään varmasti uskonnollisina, ja pelimiehen leima oli vastaajista ehkä siksi yllättävä. Toisaalta turkkilaisia kuvattiin myös ystävällisiksi, mikä on varmasti omalla tavallaan realistinen stereotypia puhuttaessa turkkilaisista:

”Outoa, että turkkilainen ei usko avioliittoon!”

Molempien ohjelmien jaksoissa vastaajat kiinnittivät huomiota vahvasti suomalaisuuteen liittyvään stereotypiaan eli alkoholiin ja sen käyttöön. Matkaoppaissa suomalainen polttariporukka lähti viettämään iltaa alkoholin kera, ja vastaavasti Madventuresin jaksossa reppumatkailija Riku makaa tuolilla oluttuoppi kädessään selittäen suomalaisille katsojille, kuinka halpaa

olutta ja tupakkaa Nepalissa on. Useassa muussa kulttuurissa on suomalaisista stereotypia kovina alkoholikäyttäjinä, eikä se yleistys varmasti kovin väärään osu.

Reppureissaajat itse nousivat myös esille. Vastajat mielsivät reppumatkaajat rohkeiksi, uskaliaiksi ja hipeiksi. Varmasti jokaista kyseisistä sanoista käytetään stereotyyppisesti kuvaamaan reppumatkaajia. Vastauksissa oli myös mainittu, että reppumatkaajat menevät sinne minne muut eivät uskalla. Ohjelman kautta reppureissaaminen onkin saanut lisää positiivista julkisuutta, ainakin nuorten aikuisten keskuudessa:

”Reppureissaaminen näyttää helpolta Madventuresia katsoessa.”

”Ohjelma rikkoo stereotyyppioita perinteisestä suomalaisesta vyölaukku-Las Palmas-turistista. Madventures esitteli aikanaan uuden, erilaisen tavan matkustaa turistiryöpyllä ulkopuolella. Ja toi sen suuremman kansan tietoisuuteen”

6.3 Kestävä kehitys

”Sarja näyttää massaturismin parhaimmillaan eli pahimmillaan, peittäen kuitenkin sen vaikutukset”

Kestävää kehitystä koskevissa vastauksissa oli vahvoja mielipiteitä siitä, että Matkaoppaat -sarjan turisteja ei yksinkertaisesti kiinnosta kestävä kehitys kohdemaassa. Turistit asuvat ulkomaalaisten (ei siis paikallisten) rakentamissa hotelleissa ja käyttävät heidän ravintoloitaan. Paikallisten olot huononevat, ja he joutuvat siirtymään syrjään, kun massaturismi vie yhä

enemmän tilaa uusien hotellien myötä. Tämän lisäksi esille nousi myös turistien jatkuva bussien ja taksien käyttö:

”Eikö turistit osaa kävellä mihinkään?”

Matkaoppaissa esiintynyt hyväntekeväisyys paikallisten köyhien avuksi ilmoitettiin eettiseksi asiaksi, mutta myös osaksi kestävästä kehityksestä. Vanhojen vaatteiden antamisen köyhille katsottiin vähentävän roskaa ja näin ollen kuormittavan vähemmän luontoa.

”Jaksossa kerrottiin, että kausioppaiden tavaroista osa jää Turkkiin, joten tavarat viedään sitten Alanyaan köyhiä perheitä tukevalle järjestölle. Se on positiivista!”

Vastauksissa painotettiin myös matkatoimistojen vastuuta kestävässä kehityksessä. Varsinkin lentomatkailun lisääntyminen massaturismin vuoksi, on tällä hetkellä ja tulevaisuudessa yksi suurimmista luontoa kuluttavista asioista:

”Luonnollisesti tulevaisuudessa matkatoimistojen tulisi ottaa huomioon kaikissa asioissa ekologisuus!”

Jos Madventures -sarja herätti vastaajissa paljon eettisiä kysymyksiä negatiivisessa mielessä, löytyi sarjasta myös paljon positiivista kestävästä kehityksen kohdalla. Tutkimuksessa todettiin kestävästä kehityksen kannalta hyväksi, että reppumatkailijat kulkevat pyörätakseilla (käyttäen samalla paikallisten palveluja), norsuilla ja kävellen. Yksi reppureissaaja jopa matkasi ympärimaailmaa pyörällä:

”Pyörällä ympäri maailmaa, Wau!”

Kukon uhraaminen ohjelmassa oli joidenkin vastaajien mielestä eettisesti väärin, mutta asiasta löytyi myös hyvä puoli. Kukko syötiin uhrauksen jälkeen, joten se ei kuollut vain uskonnon tähden ja turhaan. Uhraamistaan eläimistä paikalliset käyttävät kaiken minkä pystyvät, mikä oli vastaajien mielestä osa kestävästä kehityksestä. Ohjelman matkaajat Riku ja Tunna lupasivat myös ohjelman jaksossa syödä paikallista ruokaa eli käyttää paikallisten palveluja hyväkseen, auttaen heidän talouttaan:

”Minusta on hyvä, että uhrattu kana myös syötiin. Käytetään kaikki mitä voi.”

Madventuresia katsoessaan vastaajat kiinnittivät huomiota siihen, että reppumatkaajat matkustavat myös vähällä rahalla ja ”off seasonin” aikaan eli silloin kun maassa ei ole turistikausi käynnissä. He yrittävät myös mahdollisuuksien mukaan matkustaa luontoa ja paikallisia ajatellen:

”MADVENTURES – matkustamista paikallisten ehdoilla.”

Nepalissa kuvattiin olevan suuret määrät pakokaasuja ja muita päästöjä ja tämä ei arvatunkaan ollut vastaajien mielestä kovin ekologista. Kaupunkilaiset itse saastuttavat itseään, koska käyttävät paljon autoja. Lisäksi Nepalin pääkaupunki Katmandu sijaitsee laaksossa, josta päästöt eivät pääse kunnolla poistumaan:

*”Travellerit kuitenkin koittavat saastuttaa mahdollisimman vähän.
Kulkevat jalan, järjestävät kyytejä yms.”*

Jaksossa matkailijat yöpyivät luonnonpuistossa, jossa oli suuri määrä eläimiä, joita halutaan suojella. Tämä oli vastaajien mielestä merkki kestävästä kehityksestä positiivisessa mielessä. Vaikka saasteet ovat Nepalissa suuret, luontoa ja eläimiä halutaan kuitenkin suojella kaikin keinoin.

6.4 Turvallisuus

Tavallisesti reppumatkailun ja pakettimatkailun turvallisuutta verratessa ovat pakettimatkat osoittautuneet turvallisemmaksi vaihtoehdoksi. Nykypäivänä tilanne voi näiden kahden matkustusmuodon kesken olla tiukempi, koska pakettimatkailun turvallisuutta on alkanut varjostaa terrorismi, jolta reppureissaajat ovat turvassa, koska matkustavat huomaamattomammin kuin pakettimatkaajat.

Tutkimuksessakin ilmeni matkustusmuodoissa selviä eroja, ja reppumatkailuun liittyi vastaajien mielestä paljon enemmän riskejä kuin pakettimatkailuun. Toisaalta tutkimuksessa kävi ilmi, että reppumatkailijoiden prioriteetteja turvallisuuden suhteen pidetään erilaisina kuin massaturisteilla. Turvallisuus tai sen puute ei ole este sellaiselle matkailijalle, joka haluaa kokemuksia ja jännitystä elämäänsä.

Osa vastaajista oli pannut merkille, että Madventures -sarjan alussa reppumatkaaja Riku laitattaa käsivarteensa timantin kirurgisesti sen varalta, että hänet ryöstetään. Vaikka häneltä vietäisiin kaikki arvokas, jää hänelle rosvojen tietämättä rahaa kotimatkaa varten. Idea on matkalla tapahtuvien muidenkin ikävien yllätysten kannalta innovatiivinen:

”Timangi oli hyvä ennaltaehkäisy ryöstön varalle.”

Tutkimuksessa mainittiin turvallisuutta vaarantavina tekijöinä myös paikalliset ihmiset ja huumeet. Kaduilla paikalliset kaupittelevat kaikkea mahdollista matkoista kokaiiniin. Tietämätön ja sinisilmäinen turisti voi saattaa itsensä suureenkin vaaraan ostaessaan paikallisilta matkoja tai huumeita. Tutkimuksessa mainittiin, että turisti voi myös joutua huijatuksi tai ryöstetyksi Nepalissa:

”Reppureissaaminen ei ole kovin turvallista. Ei välttämättä tunne kunnolla kulttuuria, tapoja yms.”

Miltei jokainen tutkimukseen osallistunut mainitsi Nepalin pääkaupungin Katmandoon liikenteen vaaralliseksi. Liikennettä kuvailtiin hektiseksi, kuljetusvälineiden olevan täynnä ihmisiä, ja teiden kuntoa arvosteltiin myös:

”Tieturvallisuus olematonta, huonot tiet, hullut kuskit.”

Madventuresin jaksossa matkailijat matkustavat bussin katolla, mikä herättää tutkimuksessa epäilyä matkustustavan turvallisuudesta. Turvallisuus tai sen puute kävi ilmi, kun toinen reppureissaajista miltei osui tien yllä kulkevaan voimalinjaan. Ohjelmassa tosin varoitettiin tulevia Nepalissa matkailevia näistä kyseisistä voimalinjoista:

”Liikenne on melekosta, koskaan ei tiedä kuka tulee, mistä päin ja millä.”

Terveyttä ajatellen jaksossa nousi esiin epähygieeninen ruoan valmistus. Lihaa valmistettiin käytännössä katsoen maassa kaiken liikenteen ja ihmisten seassa. Paikallisten elimistö on varmasti tottunut tähän, mutta turistien olisi syytä olla varuillaan, mitä pistää suuhunsa. Ohjelmaa katsoessa kyllä käy ilmi, mitä kannattaa syödä ja mitä ei:

”reppureissaajille ohjelma antaa hyviä vinkkejä, ohjeita ja neuvoja. Mitä kannattaa tehdä ja välttää.”

Ohjelmassa mainittiin myös Nepalin sisäiset kiistat, kun reppumatkailijat eivät olleet päässeet johonkin kohteeseen maalaikapinallisten hyökkäysten vuoksi. Kapinalliset olikin mainittu tutkimuksessa turvallisuusriskinä. Ohjelman teon aikaan Nepalissa olleet epävakaudet ovat olleet matkailijoiden tiedossa varmasti jo ennen matkaa, joten riski siitä, että jotain matkalla tapahtuisi, on otettu tietoisesti:

”Maalaikapinalliset ovat juuri räjäyttelleet paikkoja.”

Matkaoppaiden jaksoon liittyen turvallisuus teema esiintyi enemmän positiivisesti kuin negatiivisesti. Pakettimatkat on mielletty turvallisemmaksi matkustusmuodoksi kuin omatoimimatkat ja näin tutkimuksessakin kävi ilmi. Tutkimuksessa pidettiin turvallisena sitä, että turistit saavat halutessaan apua vuorokauden ympäri ja lääkäripalvelutkin tulevat matkanjärjestäjän kautta, koska silloin saadaan mukaan sairaalaan opas, joka tuntee maan kulttuurin ja osaa kommunikoida henkilökunnan kanssa. Pakettimatkat oli tutkimuksessa mielletty turvallisiksi myös sen vuoksi, että turistit kulkevat joka paikkaan yhdessä ja suurissa ryhmissä.

”Asiakkailla on koko ajan joku saatavilla, siis opas, toisin kuin reppuilijoilla.”

Turvallisuutta heikentäväksi asianhaaraksi tutkimuksessa oli kerrottu taas se, että turisteilla voi unohtua matkasta maalaisjärki, kun huomataan, että opas voi hoitaa kaiken turistin puolesta. Varsinkin matkustamiseen tottumattomat ja kielitaidottomat matkailijat voivat joutua ajattelemattomuuttaan vaarallisiin tilanteisiin.

”Turistit ovat avuttomia ja täysin riippuvaisia matkaoppaista. Matkakohteeseen saapuessa he unohtavat täysin, kuinka toimia vastuuntuntoisesti ja ottaa vastuu omasta elämästä.”

Tutkimuksessa oli pidetty turvallisena sitä, että hotelliin tullessa jokainen joutuu kävelemään turvaportin lävitse ja jokaiselle turistille on oma tallelokero, johon laittaa arvotavarat. Myös Matkaoppaat ohjelman jaksossa hotellissa näkynyt poliisi tuo vastaajien mielestä turvallisuuden tunnetta.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaisia mielikuvia ja mielipiteitä matkailuohjelmat Madventures ja Matkaoppaat herättävät 20–30-vuotiaissa työssäkävivissä naisissa, jotka ovat molempien ohjelmien kohderyhmää. Tutkimukseen osallistujat vastasivat tutkimukseen neljän annetun teeman pohjalta, jotka olivat eettisyys, turvallisuus, stereotypiat ja kestävä kehitys.

Työssä on käytetty narratiivista tutkimusmenetelmää, jossa aineisto on kerätty vain tätä tutkimusta varten. Tutkimukseen vastaajat saivat vapaasti kertoa omia ajatuksiaan annetuista teemoista ohjelmien pohjalta, ilman suurempia rajoituksia. Tavoitteena olikin saada mahdollisimman paljon erilaisia näkökulmia erilaisilta ihmisiltä.

7.1 Tutkimustulosten yhteenveto

Eettisyys herätti vastaajissa paljon mielipiteitä niin positiivisessa kuin negatiivisessa mielessä. Madventures ohjelman jakso sai vastaajissa aikaan sekavia tunteja. Toisaalta oman kulttuurin mukaisesti eläinuhreja pidettiin eettisesti väärinä, mutta näissä vastauksissa ilmeni myös ymmärrys ja kunnioitus muita kulttuureja kohtaan. Ymmärrettiin se, että oma moraalit ei välttämättä päde muihin kulttuureihin, tekemättä silti muiden kulttuurien moraalista epäeettistä.

Mielestäni oikeutettua kritiikkiä sai vastaajien keskuudessa Madventures ohjelman positiivinen, vaikkakin melko huomaamaton, sävy huumausaineita kohtaan. Toisaalta kyseisessä maassa nämä kasvit kasvavat luonnossa ja eivät ole lain vastaisia, mutta esiin tulee taas yleinen suomalainen mielipide ja moraalikäsitteet, jotka pitävät huumausaineita erittäin epäeettisenä. Tässäkin asiassa on muistettava olla kriittinen myös omaa mielipidettä kohtaan ja ajatella, että luultavasti myös meidän tekemisiämme ja eettisyyttämme moralisoidaan muualla maailmassa.

Madventuresin jakson herättämät eettiset kysymykset koskivat suurimmalta osin myös köyhissä maissa tapahtuvaan välttämättömään epäeettiseen toimintaan, kuten lapsityövoimaan ja rikollisuuteen. Realistisesti ajateltuna nämä asiat ovat arkipäivää Nepalissa niin kauan kunnes köyhyyttä ei enää ole. Näihinkin epäkohtiin voi matkailija vaikuttaa epäsuorasti käyttämällä

rahansa paikallisten hyväksi eli heidän liiketoimintaansa. Näin ollen raha tulee heille eikä ulkomaalaisille yrittäjille ja paikallisten elintaso nousee. Tutkimuksessa vastaajat pitivät reppumatkailua positiivisena asiana paikallisen kulttuurin ja liiketoiminnan kannalta.

Matkaoppaita katsoessaan vastaajat eivät löytäneet läheskään niin paljon eettisiä epäkohtia kuin Madventuresissa. Kritiikkiä kuitenkin sai massamatkailijoiden vuoksi tapahtuva paikallisten elinolojen huononeminen. Suurin osa matkailijoista ei edes ymmärrä tai halua ymmärtää, mitä massaturismi tekee kohdemaan asukkaille. Kysynnän lisääntyessä hotelleja rakennetaan lisää ja samalla raivataan paikallisten koteja tieltä pois. Samalla todennäköisesti ulkomaalaiset hotellien omistajat rikastuvat, kun paikalliset köyhtyvät.

Positiivista eettiseltä kannalta katsottiin olevan Matkaoppaiden jokavuotinen tapa lahjoittaa vaatteita paikallisille köyhille. On lohduttavaa massaturismin kasvaessa ajatella, että vaikka paikallisten ihmisten elinolot ja hyvinvointi eivät turisteja kiinnosta, ne kiinnostavat kuitenkin oppaita.

Verratessa ohjelmien saamia vastauksia ei jäänyt epäselväksi, että Madventuresin Nepal -jakso aiheutti huomattavasti enemmän eettisempiä kysymyksiä kuin matkaoppaiden jakso. Matkailuohjelmien ja matkailumuotojen erot tulivat selvästi esille vastauksissa. Reppumatkaajia käsittelevässä ohjelmassa näytetään asioita realistisemmin. Ohjelmassa nähdään muista kulttuureista sellaisia asioita, mitä suomalaiset eivät muutoin tulisi ikinä näkemään. Näin ollen oman moraalin vastaiset kohtaukset jaksossa herättävät keskustelua.

Mielestäni eettisyyttä arvioidessa täytyy olla todella kriittinen niin arvioitavaa asiaa kuin myös omaa mielipidettäkin kohtaan. Maailmassa jokainen maa ja

kansa puolustaa varmasti jossain määrin omia arvojaan eivätkä voi käsittää, miten muiden kulttuurien mielestä itselle arkipäiväiset asiat voivat olla eettisesti epäilyttäviä. Maalaisjärjellä ja puolueettomasti ajatellen matkailuun ja kohdemaiden kulttuureihin liittyy paljon eettisesti arveluttavia asioita, joita on pyrittävä ennaltaehkäisemään. Tutkimuksen vastaajat olivat sitä mieltä, että jokainen matkailija pystyy vaikuttamaan eettisesti väärin oleviin asioihin ja olen asiasta aivan samaa mieltä. Jokainen matkailija voi esimerkiksi käyttää paikallisten palveluja ja olla osana köyhyyden vähenemistä. Monesta pienestä muiden hyväksi tehdystä asiasta tulee lopulta yksi suuri hyvä asia.

Turistien eettinen välinpitämättömyys johtuu mielestäni myös siitä, että ihmisille ei vielä tarjota tarpeeksi tietoa eettisestä matkailusta. Ainakin teoria-osiossa mainitun Vappu Törnqvistin (2005) tekemän tutkimuksen mukaan matkailijoiden valintaan eettisyys ei vaikuta paljon, koska eettisistä valinnoista ei ole tarpeeksi tietoa. Voi olla, että jos tietous asioista olisi parempi, ihmiset matkustaisivat eritavalla. Törnqvistin tutkimuksessa ja myös tässä tutkimuksessa käy ilmi se, että omatoimimatkailijat ovat tietoisempia eettisistä valinnoista ja haluavat matkustaa luonnon ehdoilla. Reppumatkailijoiden ja pakettimatkailijoiden eriävät syyt matkustamiseen voivat olla syynä tähän. Stereotyyppisesti reppumatkailija lähtee matkalle etsimään elämyksiä ja tutustumaan uusiin kulttuureihin, kun vastaavasti pakettimatkailija lähtee lomalle luultavammin vain auringon ja rentoutumisen vuoksi.

Stereotypiat tutkimustuloksissa koskivat reppureissaajia, suomalaisuutta ja turismia yleisesti. Vaikka stereotypiat ovat vain yleistyksiä jostain ihmisryhmästä, ovat ohjelmista löydetyt stereotypiat vastaajien mielestä paikkansa pitäviä. Esimerkiksi stereotypia suomalaisista kovina viinan juojina vahvistui molemmissa ohjelmissa. Edelleenkin tätä ei voi yleistää kaikkiin suomalaisiin, mutta stereotypia sai lisää vahvistusta ainakin tutkimukseen osallistuneiden mielissä.

Reppureissaajista kuullut stereotyyppiatkin osuivat ainakin ohjelman perusteella oikeaan. Vastaajat kuvasivat reppumatkailijoita rohkeiksi, uskaliaiksi ja luonnon ehdoilla liikkuviksi hipeiksi. Luultavasti tässäkään ei kovin väärillä raiteilla olla. Ohjelman perusteella ainakin rohkeus näkyi realistisesti siinä, että reppumatkailijat ovat reissussa Nepalín kapinoiden aikaan. Normaali pakettimatkaturlisti olisi luultavasti kiertänyt maan kaukaa.

Tutkimuksessa esiintyvät stereotyyppiat eivät loppuen lopuksi ole rasistisia tai muita loukkaavia. Suomalaisetkin ovat luultavasti jo itse havainneet sen, että suomalaisuuteen yhdistetyt stereotyyppiat ovat ainakin osittain realistisia ja tunnistavat itsensä myös näistä loukkaantumatta. Suomalaiset osaavat oman kokemuksen perusteella kääntää stereotyyppiat huumoriksi ja itseironiaksi.

Alhon (1996) mukaan Lehtonen (1993) kertoo, että suomalaiset yrittävät puhdistaa maan kuvaansa ja miettivät liikaa mitä muut suomalaisista ajattelevat. Ainakaan ohjelmien perusteella tämä ei täysin pidä paikkaansa, vaan mielestäni suomalaiset vain vahvistivat stereotyyppioita itsestään, eivätkä yrittäneet peitellä niitä.

Kestävään kehitykseen liittyvissä tuloksissa, esiintyi reppumatkailu edukseen. Vastaajat ovat lähes yksimielisesti sitä mieltä, että reppumatkailu säästää luontoa enemmän kuin pakettimatkailu. Väite perusteltiin sillä, että reppumatkailijat käyttävät ohjelmassa paikallisten palveluja ja kulkevat luontoa säästävällä tavalla esimerkiksi pyörätakseilla ja jalan.

Pakettimatkailijat saivat osalta vastaajista todella paljon kritiikkiä siitä, että tämän tyyppisiä matkailijoita ei juuri kohdemaan kestävä kehitys kiinnosta. Pakettimatkailijoiden väitettiin välittävän vain siitä, että itsellä on hyvä olla lomalla. Perusteltu tämä väite on ainakin siinä mielessä mielestäni, että pakettimatkailijoiden tapa käyttää vain lentokoneita matkustamiseen, kuluttaa

luontoa varmasti enemmän kuin junalla matkustaminen. Mutta toisaalta myös reppumatkailijat käyttävät lentoliikennettä matkustamiseen.

Pakettimatkaileijoiden välinpitämättömyys paikallisia kohtaan esiintyi vastaajien mielestä myös niin, että turistit asuivat hienoissa hotelleissa, kun vähän matkan päässä paikalliset elävät ilman kunnon vaatteita ja erittäin vaatimattomissa oloissa. Turistien kuluttama raha ei mene paikallisille ja heidän elintasonsa kohottamiseen vaan rikkaille hotellien omistajille, jotka rikastuvat yhä lisää samalla kun paikalliset köyhtyvät köyhtymistään.

Tutkimuksessakin tuli ilmi, että matkatoimistojen tulisi yhä enemmän kiinnittää huomiota kestävään kehitykseen. Mielestäni kestävästä kehityksestä on puhuttu viime aikoina todella paljon niin yritysten sisällä kuin mediassakin. Kestävästä kehityksestä on tullut yksi tärkeä kilpailumuoto yrityksille, koska ihmiset kiinnittävät yhä enemmän huomiota luontoon, jotta heillä olisi vielä tulevaisuudessakin mahdollisuus lähteä rantalomalle.

Tutkimuksessa tuli kuitenkin hyvin ilmi, että paikalliset tarvitsevat matkailua, koska jossain maissa se on miltei ainut rahanlähde kohdemaan köyhille. Täytyy kuitenkin ymmärtää, että lentämällä kohdemaahan ja yöpymällä hotelleissa, raha ei jää paikallisille. On käytettävä hyväksi paikallisten liiketoimintaa ja ostettava heiltä palveluja, jotta paikalliset hyötyvät. Matkailulla on hyvä ja huono vaikutus kestävään kehitykseen. Luonnon, ihmisten ja talouden kannalta olisikin hienoa, jos matkailu löytäisi kultaisen keskitien kestävässä kehityksessä.

Turvallisuuden kannalta tutkimuksessa katsottiin pakettimatkojen olevan parempi vaihtoehto. Vastaajat perustelivat väitettä sillä, että pakettimatalla olevilla turisteilla on mahdollisuus saada apua matkaoppailta ympäri vuorokauden. Kohdemaassa kuljetaan myös lähes koko ajan ryhmissä

paikasta toiseen, joka on huomattavasti turvallisempaa, kuin yksin kulkeminen.

Reppumatkailun turvattomuus johtui vastaajien mielestä epävakaina kohdemaista, rikollisuudesta, huumeista ja siitä, että reppureissaajien ensimmäisenä prioriteettina matkustamisessa ei ole turvallisuus vaan elämykset. Reppumatkailijat kuitenkin tietävät mihin haluavat matkustaa ja ovat ottaneet selvää kohdemaasta jo etukäteen, joten turvallisuusriskit ovat varmasti tiedossa jo ennen matkaa, vaikka niistä ei matkailija välittäisikään. Turvallisuusriskit on tällöin mielestäni otettu tietoisesti.

Kaiken kaikkiaan tutkimustulokset olivat sellaiset kuin odotinkin. Matkailuohjelmien väliset erot olivat suuria ja molemmista tuli esille niin hyviä kuin huonoja puolia. Ennen kaikkea oli hienoa huomata, että vastaajilla oli hyvin tietoa esimerkiksi kestävästä kehityksestä ja vastausten perusteella vastaajat kokivat sen tärkeäksi asiaksi. Vastauksissa otettiin myös kohdemaan kulttuuri ja ihmiset huomioon, eikä keskitytty vain omaan hyvään.

Itse matkailuohjelmista täytyy kuitenkin muistaa, että ne näyttävät vain todella kapean osan kumpaakin matkailumuotoa ja katsojan kriittisyys on välttämätöntä miettiessä ohjelmien realistisuutta. Tutkimustuloksia ei myöskään tule käyttää yleistyksinä vaan suuntaviivana siitä, miten tutkimukseen osallistujat näkevät antamani teemat ohjelmien valossa.

Tutkimus sai varmasti myös osallistujat miettimään tulevaisuudessa omaa matkailuaan. Ohjelmissa nähdyt ongelmat, positiivisetkin puolet ja niiden pohtiminen antavat varmasti motivaatiota matkustaa luonnon ja kohdemaan ehdoilla ja unohtamaan itsekkyyden.

7.2 Jatkotutkimukset ja työn hyödynnettävyys

Matkailun kasvaessa jatkuvasti on tärkeää pitää huolta siitä, että matkailijoilla on valmiudet ja mahdollisuus matkustaa niin, että siitä koituisi mahdollisimman vähän haittaa muille. Paras keino tavoittaa ihmiset ja jakaa näille tuleville matkailijoille informaatiota on media. Tutkimuksen tuloksissa oli huomattavissa, ettei ohjelmien realistisuutta kyseenalaistettu juuri ollenkaan. Tulevaisuudessa matkailuohjelmien tulisikin tavoittaa katsojat näyttämällä mahdollisimman realistista kuvaa matkailusta.

Matkailuohjelmat tavoittavat suuren joukon matkailun ystäviä, mutta paljon myös potentiaalisia matkailijoita. Kehittäisin tutkimuksessani käytettyjä matkailuohjelmia informatiivisempaan suuntaan, koska ohjelmissa esiintyvä tieto otetaan vastaan juurikaan kritisoimatta. Informaatio kestävästä kehityksestä, maiden turvallisuudesta ja muista epäkohdista tavoittaa mielestäni ihmiset matkailuohjelmien kautta paljon paremmin kuin muu tiedottaminen.

Jatkotutkimusmahdollisuuksia työstäni varmasti löytyy. Olisi mielenkiintoista ja aiheellista selvittää kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla numeerisia tuloksia siitä, saavatko kyseiset ohjelmat katsojat kiinnostumaan paikallisesta kulttuurista, kestävästä matkailusta ja uskotaanko ohjelmien olevan realistisia. Tietenkin osallistujia tutkimuksessa täytyisi olla huomattavasti enemmän ja huomioon olisi otettava paljon laajempi kohderyhmä.

Tätä opinnäytetyötä voidaan käyttää tulevaisuudessa esimerkiksi tietolähteenä tuleviin matkaohjelmiin liittyvissä tutkimuksissa. Myös tutkimusmenetelmä on käytettävissä tulevaisuudessa, koska se on tutkimukseen vastaajien omaa mielipidettä ja näkökulmaa tukeva menetelmä, jossa

rajoitukset eivät häiritse vastaajien laajaa mielipidettä. Opinnäytetyötä voidaan myös käyttää tiiviinä tietopakettina käsitellessä matkailun yleisimpiä ongelmia.

LÄHTEET

Alho, O., Lehtonen, J., Raunio, A. & Virtanen, M. 1996. ihminen ja kulttuuri. 4.p. Helsinki: Fintra.

Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat : matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava.

Benyik, L. 2006. Turvallista matkaa. Tampere.

Detur. Matkanjärjestäjän kotisivu. Viitattu 2.4.2010. <http://www.detur.fi>, Tietoa Deturista.

Eettinen valinta. Eettisen matkailijan muistilista. Viitattu 30.3.2010. <http://www.eettinervalinta.fi>, Matkustaminen, Eettisen matkailijan muistilista

Eyeball surfcheck. 5 tips for gap-packing in Australia artikkeli. 2010. Viitattu 30.3.2010. <http://www.eyeball-surfcheck.co.uk>, 5 tips for gap-packing in Australia.

Fennel, D. 2005. Tourism Ethics. Clevedon, Buffalo, Toronto: Channel View Publications. Viitattu 29.3.2010. <http://www.jamk.fi/kirjasto>, Nelli-portaali, Ebrary.

Safety and Security in Tourism: Relationships, Management, Marketing. 2003. Toim. Hall, C.M., Timothy, Dallen. & Duval, D. Binghamton: The Haworth Hospitality Press.

Backpacker Tourism: Concepts and Profiles. 2008. Toim. Hannam, K. & Ateljevic, I. Clevedon, Buffalo, Toronto: Channel view Publications.

Karusaari, R. & Nylund, A. 2010. Matkailu on cool. Helsinki: WSOYpro.

Kauppalehti. Suomalainen Matkaoppaat -tv-sarja myytiin Ruotsiin, Puolaan ja Ranskaan. 2.2.2010. Viitattu 30.3.2010. <http://www.kauppalehti.fi>, Yritykset, Yritysuutiset, Suomalainen Matkaoppaat -tv-sarja myytiin Ruotsiin, Puolaan ja Ranskaan.

Koppa. Kertomukset. Viitattu 3.4.2010. <https://webapps.jyu.fi> , Kurssi –ja oppimateriaalipilone Koppa, Avoimet, Humanistinen tiedekunta, Menetelmäpolkuja humanisteille, menetelmäpolku, Aineistonhankinta menetelmät, Kertomukset.

Kostiainen, A., Ahtola, J., Koivunen, L., Korpela, K. & Syrjämaa, T. 2004. Matkailijan ihmeellinen maailma. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kuluttajavirasto. Valmismatka sisältää taloudellista turvaa. 13.4.2010. Viitattu 1.4.2010. <http://www.kuluttajavirasto.fi> , Matkustaminen, Valmismatka.

Lerkkanen, M-K. 1993. Kansalliset imagot ja stereotypiat. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Löytönen, T. Narratiivinen tutkimusote. Viitattu 2.4.2010. <http://www.xip.fi/tutkija/0402.htm>

Nelonen. Lennot sohvalta Alanyaan. Matkaoppaat ohjelman kotisivu. Viitattu 2.4.2010. <http://www.nelonen.fi>, ohjelmat, sarjat, Matkaoppaat

Palosuo, E. 19.3.2003. Kepa. Kuinka istuvat yhteen matkailu ja eettisyys. Viitattu 2.4.2010. <http://www.kepa.fi>, Uutiset, Kuinka istuvat yhteen matkailu ja eettisyys.

Pervilä, M. 2004. Tsunami tappoi Thaimaan turismin. Digitoday 28.12.2004. Viitattu 6.4.2010.

Rantapallo. 2010. Madventures -matkaoppaasta vuoden matkakirja. <http://www.rantapallo.fi>, matkakirjat, vanhemmat artikkelit, Madventures – matkaoppaasta vuoden matkakirja

Reilun matkailun yhdistys. Riku Rantalan kolumni. Viitattu 29.3.2010. <http://www.reilumatkailu.fi>, reilunmatkailun vinkkejä, Riku Rantala Madventures.

Reilun matkailun yhdistys. Viitattu 5.4.2010. <http://www.reilumatkailu.fi>, Yhdistys.

Global nomad: Backpacker Travel in Theory and Practice. 2004. Toim. Richards, G. & Wilson, J. Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney: Channel view Publications.

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. Narratiiviset tarkastelutavat. Viitattu 2.4.2010. <http://www.fsd.uta.fi>, MOTV, KvaliMOTViin, osio 7, 7.3.6., Narratiiviset tarkastelutavat.

Sheeler, J. Flashpacking – The new way to backpack. Viitattu 29.3.2010. <http://www.travelpost.com>, Articles, Flashpacking – The new way to backpack.

Suomen laki suomeksi. Valmismatka: Matkaesitteen tiedot asianmukaiset? Viitattu 30.3.2010. <http://www.laki24.fi>, Artikkelit, Kuluttajansuoja, Valmismatkat, Valmismatka: Matkaesitteen tiedot asianmukaiset?

Suomen laki suomeksi. Valmismatka: Matkaesitteen tiedot asianmukaiset? Viitattu 30.3.2010. <http://www.laki24.fi>, Artikkelit, Kuluttajansuoja, Valmismatkat, Valmismatka: Valmismatkoja säätelee oma lakinsa.

Taajamo, M. 2005. Ulkomaiset opiskelijat suomessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Tilastokeskus. 2010. Pakettimatka. Viitattu 30.3.2010. <http://www.stat.fi>, Tietoa tilastoista, Käsitteet ja määritelmät, Pakettimatka.

Tilastokeskus. 2010. Validiteetti. Viitattu 30.3.2010. <http://www.stat.fi>, tietoa tilastoista, käsitteet ja määritelmät, validiteetti.

Törnqvist, V. 2005. REILU MATKAILU JA POLIITTINEN KONSUMERISMI: Näkökulmia eettiseen kuluttamiseen poliittisena toimijuutena. Pro Gradu – tutkielma. Helsingin Yliopiston Valtio-oppi. Viitattu 5.4.2010.

Töyli, P. Kestävän matkailun yhteistyöhanke Lounais-Suomen ja Viron välillä (2001-2004). Kestävän matkailun pelisäännöt. Viitattu 4.4.2010. <http://www.fintourist.net>, Kestävän matkailun pelisäännöt, yleistä.

Hietala, V. 2009. Travelleri väistää turistikartan turvareitit. Tiede 29, 6, 61.

Vihreä polku. Artikkelikeli kestävästä matkailusta. Viitattu 1.4.2010. <http://www.vihreapolku.info>, kestävä kehitys, parempia valintoja - turkulaisen toiminta- ja kulutusopas, matkaillaan kestävästi.

Vuoristo, K-V. 1998. Matkailun muodot. Helsinki: WSOY.

Tourism in turbulent times: Towards safe experiences for visitors. 2006. Wilks, J., Pendergast, D. & Leggat, P. 1.p. Oxford: Elsevier.

Ympäristö. 2009b. Kansallinen indikaattori. Viitattu 2.4.2010. <http://www.ymparisto.fi>, Kestävä kehitys, Kestävän kehityksen indikaattorit, Kansallinen indikaattori.

Ympäristö. 2010. Kestävä kehitys. Viitattu 2.4.2010. <http://www.ymparisto.fi>, kestävä kehitys.

Ympäristö. 2009a. Mitä on kestävä kehitys. Viitattu 2.4.2010. <http://www.ymparisto.fi>, kestävä kehitys, mitä on kestävä kehitys.

LIITTEET

Liite 1: Valmismatkalaki 28.11.1994

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 LUKU

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan valmismatkan markkinointiin ja valmismatkaa koskevaan sopimukseen, kun:

- 1) matkan tarjoaa matkailupalveluksia muutoin kuin satunnaisesti järjestävä tai välittävä elinkeinonharjoittaja vastiketta vastaan; ja
- 2) matka kestää yli 24 tuntia tai sisältää majoituksen yön aikana.

2 § (19.12.2008/938)

Valmismatka

Valmismatkalla tarkoitetaan tässä laissa etukäteen järjestettyä yhdistettyyn hintaan tarjottua palvelusten yhdistelmää, johon sisältyy vähintään:

- 1) kuljetus ja majoitus; tai
- 2) kuljetus tai majoitus sekä lisäksi muu kokonaisuuden kannalta olennainen matkailupalvelus; tässä tarkoitettuna palveluksena ei pidetä kuljetukseen tai majoitukseen liittyvää oheispalvelusta, kuten ruokailu-, ajanvietto- tai kokousjärjestelyjä, eikä muuta vastaavaa palvelusta, joka ei määräävästi vaikuta kokonaisuuden sisältöön ja hintaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua yhdistelmää pidetään etukäteen järjestettynä, jos elinkeinonharjoittaja suunnittelee ja kokoaa yhdistelmän ennen sopimuksen tekemistä tai sopimusta tehtäessä joko omasta aloitteestaan taikka matkustajan tai matkustajaryhmän aloitteesta heidän toivomustensa mukaisesti. Yhdistelmää ei pidetä etukäteen järjestettynä, jos matkustaja tai matkustajaryhmä itse suunnittelee ja kokoaa yhdistelmän erikseen saatavilla olevista osista. Tällaista yhdistelmää ei pidetä valmismatkana, vaikka yhdistelmän kokoamisessa käytetään hyväksi elinkeinonharjoittajan esittelemiä vaihtoehtoja tai tarjoamia varausjärjestelmiä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu yhdistelmä katsotaan tarjotuksi yhdistettyyn hintaan, vaikka yhdistelmän osat hinnoitellaan tai laskutetaan erikseen, jos osia ei voi ostaa erikseen samoilla hinnoilla kuin yhdistettyinä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna majoituksena pidetään myös majoitusta perheessä. Majoituksena ei pidetä kuljetukseen liittyvää majoitusta kulkuvälineessä.

3 § (19.12.2008/938)**Muut määritelmät**

Matkanjärjestäjällä tarkoitetaan tässä laissa sitä, joka suunnittelee ja toteuttaa valmismatkoja sekä tarjoaa niitä joko itse tai muun elinkeinonharjoittajan välityksellä taikka joka omaan lukuunsa tarjoaa toisen järjestämiä valmismatkoja.

Matkanvälittäjällä tarkoitetaan sitä, joka matkanjärjestäjän lukuun välittää valmismatkoja koskevia sopimuksia.

Matkustajalla tarkoitetaan sitä, joka on tehnyt matkanjärjestäjän tai -välittäjän kanssa valmismatkaa koskevan sopimuksen tai jolla on oikeus osallistua matkalle sellaisen sopimuksen perusteella, jonka muu henkilö tai yhteisö on tehnyt matkanjärjestäjän tai -välittäjän kanssa.

4 §**Säännösten pakottavuus**

Sopimusehto, joka poikkeaa tämän lain säännöksistä matkustajan vahingoksi, on mitätön, jollei jäljempänä toisin säädetä.

5 §**Matkanvälittäjän vastuu (19.12.2008/938)**

Matkanvälittäjä vastaa matkustajalle annettavista tiedoista ja sopimuksen täyttämisestä samalla tavoin kuin matkanjärjestäjä. Tällaista vastuuta ei kuitenkaan synny, jos matkanvälittäjä toimii sellaisen matkanjärjestäjän lukuun, jolla on toimipaikka Suomessa, ja jos matkustaja on sopimusta tehtäessä selvillä tästä sekä tämän seikan vaikutuksesta hänen oikeuksiinsa. (19.12.2008/938)

Milloin matkustajan on tämän lain mukaisesti ilmoitettava jostakin seikasta matkanjärjestäjälle, hän saa tehdä ilmoituksen myös matkan välittäjälle.

2 LUKU**Markkinoinnissa annettavat tiedot sekä sopimuksen tekeminen ja muuttaminen****6 § (19.12.2008/938)****Matkaesite**

Jos valmismatkasta laaditaan matkustajien saataville esite, siinä on mainittava esitteen voimassaoloaika, matkanjärjestäjän nimi ja yhteystiedot sekä seuraavat matkaa koskevat tiedot:

- 1) matkan hinta, hintaan sisältyvät palvelut, mahdolliset erikseen perittävät maksut ja maksuehdot;
- 2) matkan kohde tai kiertomatkan kohteet ja matkareitti;

- 3) matkan kesto päivinä tai viikkoina ja kiertomatkoista myös oleskeluajat eri paikkakunnilla;
- 4) lähdön ja paluun päivämäärät sekä paikat;
- 5) kulkuväline, kuljetusmuoto, kuten reitti- tai tilauskuljetus, matkustusluokka ja alustavat aikataulut;
- 6) majoituksen muoto, sijainti, kohdevaltion sääntöjen mukainen luokitus tai muu mukavuustasoa kuvaava selvitys sekä muut pääominaisuudet, kuten saatavilla olevat palvelukset ja huoneen tai huoneiston tyyppi ja varustetaso;
- 7) yleiset tiedot Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalaisten tarvitsemista matkustusasiakirjoista ja niiden hankkimiseen yleensä tarvittavasta ajasta sekä matkaa ja oleskelua koskevista terveystieteistä;
- 8) tarve kattaa henkilö- ja esinevahingoista sekä matkan peruuttamisesta koituvat kulut vapaehtoisella matkavakuutuksella;
- 9) vaaditaanko matkan toteuttamiseen vähimmäismäärä matkustajia ja milloin matkan mahdollisesta peruuttamisesta vähäisen osanottajamäärän takia viimeistään ilmoitetaan;
- 10) onko matkanjärjestäjä tai matkanvälittäjä asettanut valmismatkaliikkeistä annetun lain (939/2008) 9 §:ssä tarkoitetun vakuuden, minkä valtion lain mukaan vakuus on asetettu ja kattaako vakuus tarjotun matkan.

6 a § (19.12.2008/938)

Sopimusehdot

Matkasopimukseen sovellettavat ehdot on otettava esitteeseen tai pidettävä ne muulla tavoin matkustajan saatavilla kirjallisina tai sähköisesti siten, että matkustaja voi tallentaa ja toisintaa ne muuttumattomina. Esitteessä on tällöin viitattava sovellettaviin ehtoihin sekä mainittava, mistä ne voi saada tai, jos ehdot on julkaistu matkanjärjestäjän muussa esitteessä, missä ne on julkaistu.

Sopimusehdoissa on mainittava 10, 15 ja 18 §:ssä säädetyt matkustajan oikeudet ja velvollisuudet. Lisäksi on mainittava, milloin matkustajaa sitova sopimus lain tai sopimusehtojen mukaan syntyy.

6 b § (19.12.2008/938)

Ennakkotietojen ja ehtojen sitovuus

Esitteessä tai muuten etukäteen kirjallisesti tai sähköisesti ilmoitetut sopimusehdot ja muut tiedot sitovat matkanjärjestäjää. Ehtoja ja muita tietoja saa kuitenkin muuttaa, jos matkanjärjestäjä on nimenomaisesti varannut itselleen oikeuden muutoksiin ja ilmoittanut muutoksesta selkeästi matkustajalle ennen sopimuksen päättämistä tai jos muutoksesta on myöhemmin sovittu.

7 § (19.12.2008/938)

Tiedot ennen sopimuksen päättämistä

Matkanjärjestäjän on huolehdittava siitä, että matkustaja saa 6 §:ssä tarkoitetut tiedot sekä 6 a §:ssä tarkoitetut sopimusehdot ennen sopimuksen päättämistä. Sopimusehdot ja 6 §:n 10 kohdassa tarkoitetut tiedot on annettava kirjallisina tai 6 a §:n 1 momentissa tarkoitetulla pysyvällä tavalla sähköisesti.

Jos sopimus tehdään vähän ennen matkaa ja sopimusehtojen antaminen kirjallisina tai pysyvällä tavalla sähköisesti olisi tämän takia kohtuuttoman hankalaa, voidaan matkustajalle antaa tiedot ehdoista muulla sopivalla tavalla.

8 § (19.12.2008/938)

Muut ennen matkaa annettavat tiedot

Matkanjärjestäjän on hyvissä ajoin ennen matkan alkamista ilmoitettava matkustajalle tiedot kuljetusyhteyksistä aikatauluineen sekä huomautettava matkustajan mahdollisesta velvollisuudesta tarkistaa paluukuljetusta koskevat tiedot matkakohteessa. Lisäksi on annettava muita matkustajalle tarpeellisia tietoja, kuten ohjeita matkan aikana mahdollisesti sattuvan sairauden, onnettomuuden tai muun vastaavan tapahtuman varalta.

Jos matkanjärjestäjällä ei ole matkakohteessa henkilökuntaa, joka voi avustaa matkustajaa 16 §:ssä säädetyn mukaisesti, matkanjärjestäjän on ilmoitettava matkustajalle matkanjärjestäjän tai -välittäjän paikallisen edustajan nimi ja yhteystiedot tai vastaavat tiedot paikallisista toimipaikoista, joihin matkustaja voi apua tarvitessaan ottaa yhteyttä. Jos tällaisia edustajia tai toimipaikkoja ei ole, matkustajalle on ilmoitettava, miten hän tarvittaessa saa yhteyden matkanjärjestäjään tai välittäjään.

Jos matkalle osallistuu alaikäinen ilman huoltajaa, matkanjärjestäjän on annettava hänen huoltajalleen tiedot, joiden avulla alaikäiseen tai hänestä matkakohteessa vastuussa olevaan saadaan suoraan yhteys.

Matkanjärjestäjän on huomautettava matkustajalle matkaan mahdollisesti liittyvistä erityisistä riskeistä ja tuotava esille myös matkustajan oma vastuu turvallisuudestaan, vakuutusten tarpeellisuus sekä se, että ulkomailta henkilöiden turvallisuudesta vastaavat ensisijaisesti kyseisen maan viranomaiset.

9 §

Ulkomaan valmismatkasopimuksen syntyminen

Jos matkavaraukset koskee yleisölle tarjottua ulkomaille tehtävää valmismatkaa, matkustajaa sitova sopimus syntyy vasta, kun hän maksaa matkan hinnan tai matkanjärjestäjän määräämän osan hinnasta. Jos hintaa tai sen osaa ei ole maksettu viimeistään matkanjärjestäjän määräämänä ajankohtana, varaus peruuntuu. Mitä tässä säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, jos sopimuksen syntymisestä on kirjallisesti sovittu toisin.

10 §

Matkasopimuksen luovutus

Matkustajalla on oikeus luovuttaa sopimukseen perustuvat oikeutensa henkilölle, joka täyttää mahdollisesti asetetut matkalle osallistumista koskevat ehdot. Luovutuksesta on ilmoitettava matkanjärjestäjälle viimeistään 48 tuntia ennen matkan alkamista.

Matkanjärjestäjä saa periä kohtuullisen korvauksen luovutuksesta aiheutuvista tarpeellisista toimenpiteistä. Luovuttaja ja luovutuksensaaja vastaavat yhteisvastuullisesti matkan hinnan ja mahdollisesti perittävän korvauksen maksamisesta matkanjärjestäjälle.

11 §

Matkanjärjestäjän oikeus peruuttaa matka vähäisen osanottajamäärän takia

Matkanjärjestäjällä on oikeus peruuttaa matka vähäisen osanottajamäärän takia vain, jos matkanjärjestäjä on esitteessä tai sopimusehdoissa maininnut matkan toteuttamisen riippuvan osanottajamäärästä. Matkanjärjestäjän on lisäksi mainittava ajankohta, jolloin peruuttamisesta viimeistään ilmoitetaan.

Peruutettuaan matkan matkanjärjestäjän on viivytyksettä palautettava matkustajan maksusuoritukset, jollei matkustaja saa 13 §:ssä tarkoitettua korvaavaa matkaa. Matkanjärjestäjän on lisäksi korvattava matkustajalle matkalle lähtöön välittömästi liittyneet peruuttamisen johdosta hyödyttömiksi käyneet kulut.

12 §

Matkanjärjestäjän oikeus peruuttaa matka ja muuttaa matkajärjestelyjä ylivoimaisen esteen takia

Matkanjärjestäjällä on oikeus peruuttaa matka, jos matkanjärjestäjän mahdollisuudet toteuttaa matka sovitulla tavalla ovat sopimuksen päättämisen jälkeen olennaisesti vaikeutuneet matkakohteessa tai sen läheisyydessä ilmenneiden sotatoimien, luonnonmullistuksen, lakon tai vastaavan tilanteen takia taikka jos matkaa ei muusta odottamattomasta syystä voida toteuttaa vaarantamatta matkustajan henkeä tai terveyttä.

Peruuttamisesta on ilmoitettava matkustajalle niin pian kuin mahdollista. Matkanjärjestäjän on viivytyksettä palautettava matkustajan maksusuoritukset, jollei matkustaja saa 13 §:ssä tarkoitettua korvaavaa matkaa.

Jos 1 momentissa tarkoitettu tilanne syntyy matkan aikana, matkanjärjestäjällä on oikeus keskeyttää matka ja tehdä matkaohjelmaan muita välttämättömiä muutoksia. Matkanjärjestäjän on viivytyksettä matkan jälkeen palautettava matkustajalle saamatta jääneitä palveluksia vastaava osa matkan hinnasta.

13 §

Korvaava matka matkan peruuntuessa

Jos matkanjärjestäjä peruuttaa matkan, matkustaja saa vaatia uuden vastaavan matkan alkuperäisestä matkasta maksamallaan hinnalla. Matkanjärjestäjä saa kuitenkin kieltäytyä korvaavan matkan järjestämisestä, jos siitä aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Jos matkanjärjestäjä ja matkustaja sopivat korvaavasta matkasta, jonka hinta on alun perin sovittua alempi tai johon ei sisälly alun perin sovittuja palveluksia, on matkustajalle palautettava hintojen ero tai puuttuvia palveluksia vastaava hinnan osa.

14 §

Hinnan muutokset

Matkanjärjestäjä saa sopimusehdoissa varata itselleen oikeuden korottaa matkan hintaa sopimuksen päättämisen jälkeen, jos matkanjärjestäjä sitoutuu myös alentamaan matkan hintaa vastaavalla perusteella. Hinnan korotus saa perustua ainoastaan:

- 1) matkan hintaan vaikuttavien verojen ja muiden julkisten maksujen muutoksiin;
- 2) matkan kustannuksiin vaikuttavaan valuuttakurssien muutokseen; tai (20.11.1998/850)
- 3) kuljetuskustannusten muutokseen, johon matkanjärjestäjä ei ole voinut vaikuttaa ja jota matkanjärjestäjä ei ole voinut ottaa lukuun sopimusta päätettäessä.

Hinnan korotus ei saa olla kustannusten nousua suurempi. Hintaa on alennettava vähintään kustannusten laskua vastaavasti. Matkanjärjestäjän on ilmoitettava uusi hinta matkustajalle niin pian kuin mahdollista.

Hintaa ei saa korottaa sovittua matkan alkamispäivää edeltävien 20 päivän aikana. Matkanjärjestäjällä ei tänä aikana ole myöskään velvollisuutta alentaa hintaa.

15 § (19.12.2008/938)

Matkustajan oikeus peruuttaa sopimus

Matkustajalla on oikeus peruuttaa sopimus, jos:

- 1) hänellä on perusteltua aihetta uskoa, ettei matkaa voida 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun tilanteen takia toteuttaa sovittulla tavalla tai hänen henkeään tai terveyttään vaarantamatta;
- 2) matkanjärjestäjä on 14 §:n perusteella olennaisesti korottanut matkan hintaa tai tehnyt sopimusehdon perusteella muita olennaisia muutoksia sopimukseen; tai
- 3) matkustaja on estynyt osallistumasta matkalle häntä kohdanneen odottamattoman ja vakavan tapahtuman takia ja sopimuksen peruuttamiseen on sen vuoksi painava syy.

Matkustajan oikeutta peruuttaa sopimus 1 momentin 3 kohdan perusteella voidaan sopimusehdoissa rajoittaa, jos kustannukset matkan peruuttamisesta jäisivät kokonaan tai pääasiassa matkanjärjestäjän kannettaviksi sen vuoksi, että matkaa ei voi saada myydyksi toiselle matkan yksilöllisyyden, erityisluonteen tai muun merkitykseltään vastaavan syyn takia.

Peruuttamisesta on ilmoitettava matkanjärjestäjälle viivytyksettä ja, jos sopimus peruutetaan 1 momentin 3 kohdan perusteella, esitettävä luotettava selvitys matkalle

lähdön estäneestä tapahtumasta. Matkanjärjestäjän on viivytyksettä palautettava matkustajan maksusuoritukset. Jos sopimus peruutetaan 1 momentin 3 kohdan perusteella, matkanjärjestäjä saa periä kohtuullisen korvauksen peruuttamisesta aiheutuvista tarpeellisista toimenpiteistä.

Jos matkustaja kuolee ennen matkaa, oikeudenomistajien oikeudesta peruuttaa sopimus on voimassa, mitä 1 momentin 3 kohdassa sekä 2 ja 3 momentissa säädetään.

3 LUKU

Matkanjärjestäjän velvollisuudet ja matkanjärjestäjän sopimusrikkomuksen seuraamukset

16 §

Avustamisvelvollisuus

Jos matkustaja matkan aikana sairastuu, joutuu onnettomuuteen tai rikoksen uhriksi taikka kärsii muun vahingon, on matkanjärjestäjän avustettava häntä sairaanhoidon tai ennenaikaisen paluukuljetuksen järjestämisessä, rikoksen tai vahingon selvittelyssä ja muissa tarpeellisissa toimenpiteissä.

Jos matkan aikana ilmenee 12 §:n 1 momentissa tarkoitettu tilanne, matkanjärjestäjän on vastaavasti avustettava matkustajaa ja pyrittävä mahdollisuuksien mukaan rajoittamaan matkustajalle aiheutuvaa vahinkoa ja haittaa.

17 §

Matkanjärjestäjän suorituksen virhe

Matkanjärjestäjän suorituksessa on virhe, jos:

- 1) matka ei palveluksiltaan tai muilta järjestelyiltään vastaa sitä, mitä voidaan katsoa sovitun;
- 2) matkanjärjestäjä on laiminlyönyt antaa matkustajalle 6, 7 tai 8 §:ssä tarkoitettuja tietoja ja tämän voidaan olettaa vaikuttaneen matkustajan päätöksentekoon; tai
- 3) matkanjärjestäjä on laiminlyönyt 16 §:n mukaisen avustamisvelvollisuutensa.

Virheenä ei kuitenkaan pidetä sellaisia matkan kokonaisuuden kannalta vähäisiä muutoksia tai puutteita matkajärjestelyissä, joihin matkustaja on matkakohteen tai matkan luonteen perusteella voinut kohtuudella varautua.

18 §

Virheilmoitus

Matkustaja ei saa vedota virheeseen, ellei hän ilmoita virheestä matkanjärjestäjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Jos matkakohteessa ei ole matkanjärjestäjän edustajaa, virheilmoitus voidaan tehdä elinkeinonharjoittajalle, jota matkanjärjestäjä on käyttänyt apunaan ja jonka suorituksessa virhe ilmenee. (19.12.2008/938)

Matkustaja saa 1 momentin estämättä vedota virheeseen, jos matkanjärjestäjä tai muu elinkeinonharjoittaja, jota matkanjärjestäjä on käyttänyt apunaan sopimuksen täyttämiseksi, on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti.

19 §

Virheen korjaus

Matkanjärjestäjän on korjattava virhe viivytyksettä omalla kustannuksellaan. Matkanjärjestäjä saa kuitenkin kieltäytyä korjaamisesta, jos siitä aiheutuisi kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa.

Jos matkanjärjestäjä tarjoutuu korjaamaan virheen 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, mutta siitä aiheutuisi matkustajalle olennaista haittaa, tämä saa kieltäytyä korjaamisesta.

20 §

Hinnanalennus

Jos virhettä ei ole korjattu viivytyksettä matkanjärjestäjän kustannuksella tai jos virhe ei ole korjattavissa, matkustajalla on oikeus virheen merkitystä vastaavaan hinnanalennukseen.

21 §

Sopimuksen purku

Matkustajalla on oikeus purkaa sopimus ennen matkaa, jos matkanjärjestäjä muuttaa olennaisesti matkaehtoja, matkaohjelmaa tai muita matkajärjestelyjä tai jos matkustajalla on muutoin painava syy olettaa, että matkanjärjestäjän suorituksessa tulee olemaan olennainen virhe.

Matkustajalla on oikeus purkaa sopimus matkan aikana tai matkan jälkeen, jos matkan toteutus osoittautuu niin virheelliseksi, ettei matka vastaa sille alun perin asetettua tarkoitusta. Jos matkanjärjestäjän suorituksista on ollut matkustajalle hyötyä, matkustajan on maksettava matkanjärjestäjälle korvaus, joka vastaa suorituksen arvoa matkustajalle.

Jos matkustaja purkaa sopimuksen matkan aikana, matkanjärjestäjän on omalla kustannuksellaan tarvittaessa järjestettävä matkustajan paluukuljetus. Kuljetus on järjestettävä alun perin sovittua vastaavalla kuljetusvälineellä matkan lähtöpaikkaan tai muulle sovitulle paikkakunnalle.

22 §

Korvaava matka sopimuksen purun vaihtoehtona

Jos matkustajalla on oikeus purkaa sopimus, hän saa vaihtoehtoisesti vaatia matkanjärjestäjältä uuden vastaavan matkan alkuperäisestä matkasta maksamallaan hinnalla. Jos sopimus on purettu matkan aikana tai sen jälkeen, matkanjärjestäjä saa

kuitenkin vähentää korvaavan matkan hinnasta 21 §:n 2 momentissa tarkoitetun korvauksen. Muutoin on vastaavasti voimassa, mitä 13 §:ssä säädetään.

23 §

Vahingonkorvaus

Matkustajalla on oikeus korvaukseen henkilö-, esine- ja varallisuusvahingosta, jonka matkanjärjestäjän suorituksessa oleva virhe on hänelle aiheuttanut, jos virhe tai vahinko johtuu matkanjärjestäjän tai matkanjärjestäjän sopimuksen täyttämiseksi apunaan käyttämän muun elinkeinonharjoittajan huolimattomuudesta. Vapautukseen korvausvelvollisuudesta matkanjärjestäjän on osoitettava, ettei huolimattomuutta ollut matkanjärjestäjän puolella.

Matkustajalla on 1 momentin mukaisin perustein oikeus korvaukseen myös matkatavaroiden kuljetuksen viivästymisestä johtuvasta tavaroiden käytön estymisestä, jos siitä on viivästyksen kesto ja muut seikat huomioon ottaen katsottava aiheutuneen haittaa matkustajalle.

24 § (20.12.2002/1229)

Vahingonkorvausvastuun määräytyminen eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä 23 §:ssä säädetään, matkanjärjestäjän korvausvastuu kuljetukseen liittyvästä vahingosta määräytyy siten kuin kyseisestä kuljetuksesta säädetään merilaissa (674/1994), kuljetuksesta ilma-aluksessa annetussa laissa (289/1937), ilmakuljetussopimuslaissa (45/1977), ilmakuljetuslaissa (387/1986), rautatiekuljetuslaissa (1119/2000) tai matkustajien ja heidän matkatavaroidensa ilmakuljetusta koskevasta lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuusta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2027/97 taikka siitä määrätään kansainvälisiä rautatiekuljetuksia koskevassa yleissopimuksessa (COTIF; SopS 5/1985) tai eräiden kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämistä tehdyssä yleissopimuksessa (SopS /200).

25 §

Vahingonkorvausvastuun rajoittaminen ja korvauksen sovittelu

Jos valmismatka on hankittu pääasiassa muuhun kuin yksityiseen tarkoitukseen, matkanjärjestäjä saa sopimusehdoissa rajoittaa korvausvastuutaan esine- ja varallisuusvahingosta. Vastuunrajoitus ei saa olla matkustajan kannalta kohtuuton.

Vahingonkorvausta voidaan sovittaa, jos se on kohtuuton ottaen huomioon matkustajan mahdollinen myötävaikutus, matkanjärjestäjän mahdollisuudet ennakoita ja estää vahingon syntyminen sekä muut olosuhteet.